

Дж. Д. Селинджър
Сиймор, запознаване

Със самото си присъствие актьорите, за мой ужас, винаги ме убеждават, че по-голямата част от онова, което съм писал за тях досега, е фалшиво. Фалшиво е, защото пиша за тях с неизменна обич (дори сега, когато пиша това, то излиза фалшиво), но с различно умение, и това различно умение не дава силен и точен портрет на истинските актьори, а глупаво се губи в тази обич, която е вечно недоволна от умението и затова смята, че защитава актьорите, като пречи на умението да се изяви.

Да го кажем фигуративно, то е все едно авторът да допусне грешка на перото и тази канцеларска грешка да осъзнае, че е такава. Може би това не е било грешка, а в един много по-висш смисъл съществена част от цялото изложение. И тогава, от омраза към автора, тази канцеларска грешка сякаш въстава против него, забранява му да я поправи и казва: „Не, отказвам да бъда поправена и ще стоя като свидетел срещу теб – свидетел, че ти си много слаб писател.“

Откровено казано, понякога всичко това ми се струва дребна работа, но на четиридесетгодишна възраст аз гледам на моя стар, ден до пладне приятел – средния читател, като на дълбоко съвременен мой довереник и още преди да бях излязъл от юношеската възраст, най-интересният и най-непретенциозният художник, когото някога лично съм познавал, усърдно ме посъветва да се отнасям с постоянно, сериозно внимание към прелестите на такава връзка, била тя чудата или ужасна; в моя случай той разбра всичко от самото начало. Но въпросът е как един писател може да усети тези прелести, ако няма понятие какво представлява средният читател? Несъмнено обратното се случва по-често, но кога автора на един разказ го питат какво мисли за своя читател? За да изложи тезата си – макар да не вярвам, че тя ще оцелее в рекламната шумотевица, – ще добавя, че за голямо мое щастие още преди много години открих, кажи-речи, всичко, което ми бе нужно да знам за моя среден читател; с други думи за тебе, читателю. Боя се, че ще отречеш от край до край всичко, но аз няма да ти повярвам. Ти си голям птицелюб. Подобно на героя в един от разказите на Джон Бъкан¹, който Арнълд Шугарман веднъж ме застави да прочета в шумната занималия, ти изцяло си се посветил на птиците, защото те са разпалили въображението ти; те са те омаiali, защото „от всички живи същества, изглежда, са най-близо

1. Джон Бъкан (1875–1940) – шотландски държавник, писател и историк. – Б. пр.

до чистия дух – тези малки създания, чиято нормална температура е близо 52 градуса“. Също както въпросния герой на Джон Бъкан, тебе вероятно те вълнуват най-различни мисли на тази тема; ти несъмнено си спомняш, че: „Жълтоглавото кралче със стомахче, не по-голямо от бобено зърно, прелита цялото Северно море. Големият свирец, който живее толкова на север, че само двама-трима души са виждали гнездото му, прекарва лятото в Тасмания.“ Разбира се, премного би било да се надявам, че собственият ми среден читател може да се окаже един от двамата или трима души, които са виждали гнездото на свиреца, но познавам, струва ми се, този читател – тоест теб – достатъчно добре, за да се досетя какъв добронамерен жест от моя страна ще му допадне точно сега. Затова в този дух на взаимност, стари доверенико, преди да се присъединим към другите, никнещите навред, между които – къде без тях – любителите на силни преживявания, които държат да ни запратят на Луната, дхарма-маниаците, производителите на цигарени филтри за разумни хора, битниците, хипитата и наглеците, всички надути специалисти, които тъй добре знаят какво трябва и какво не трябва да правим с нещастните си полови органчета, всички брадати, самонадеяни и полуграмотни младежи, бездарни китаристи, зен-убийци и монополизирани естети-баровци, които само вирят глупавите си носове и гледат отвисоко на нашата прекрасна планета (моля те, не ме прекъсвай), където са отсядали Килрой, Христос и Шекспир... та преди да се присъединим към тях, другите, искам да ти кажа само на теб, стари приятелю (и като каза, рече), заповядай, приеми от мен този скромен букет от рано-рано разцъфнали скоби: (((()))). Мисля си най-безцветно, че още от самото начало те трябва да бъдат приети като кривокрако, изогънато знамение за моето душевно и физическо състояние сега, когато пиша тези редове. Ако говорим професионално – а това е единственият начин, който ми доставя истинско удоволствие да говоря (и за да стана още по-нелицеприятен, ще кажа, че говоря постоянно девет езика, четири от които безнадеждно мъртви) – та повтарям, ако говорим професионално, аз съм един безумно щастлив човек. Никога преди не съм бил такъв. О, може би само веднъж, когато на четиринадесет години написах разказ, в който всичко живо носеше хайделбергски белези от дуели – положителният герой, отрицателният герой, героинята и всички коне и кучета. Но тогава бях щастлив, тъй да се каже, в границите на разумното, а не безумно щастлив. Но да си дойда на думата: случайно зная – и едва ли някой знае това по-добре от мен, – че да имаш около себе си безумно щастлив писател е истинска беда. Разбира се, поетите, изпаднали в такава

състояние, са далеч по-„трудни“, но прозаикът, ще не ще, създава главоболия на една прилична компания; божествен или не, захласът си е захлас. Мисля, че безумно щастливият белетрист може да направи много добри неща върху печатната страница, дори най-добрите, но искрено се надявам – и това също е вярно и много по-очевидно, – че той не може да бъде умерен, сдържан или кратък; почти всичките му къси изречения се губят. Не може да бъде и безпристрастен – освен много рядко, което ще бъде подозрително. След като го е обзело такова огромно и всепоглъщащо нещо като щастието, той неизбежно се лишава от много по-незначителното, но блазнешо всеки писател удоволствие да се появи на страницата, заел спокойно неутрална позиция. А което, струва ми се, е най-лошото, той вече не е в състояние да задоволи най-непосредственото желание на читателя – да прати по дяволите и автора, и разказа му. Затуй отчасти предложих преди малко този зловещ букет от скоби. Съзнавам, че мнозина съвсем интелигентни хора не търпят да им се дават обяснения в скоби, докато се разгръща повествованието. (По тези въпроси ни се дават съвети и по пощата – най-вече от писачите на дисертации, които, докато прекарват ваканцията си, изпитват съвсем естественото, палаво желание да ни зашеметят. А ние четем и обикновено вярваме; добра, лоша или посредствена, всяка низа от думи задържа нашето внимание, сякаш произхожда от самия Просперо.) Искам да предупредя, че оттук нататък не само ще се развихря в обясненията (не съм сигурен дали туктаме няма да ги давам и под линия), но и без много да му мисля, ще яхвам читателя, когато забележа нещо встрани от утъпканата сюжетна линия – нещо привлекателно, интересно, към което си заслужава да го насоча. В случая бързината, скоростта – спаси, боже, американската ми кожа – нямат никакво значение за мен. Има обаче читатели, които сериозно настояват вниманието им да бъде задържано посредством най-строгия, най-класическия и по възможност най-изкусния стил, затова предлагам – честно, доколкото един писател може да предложи такова нещо – те да си излязат, докато не е станало късно и опасно. Може би и по-нататък ще им соча свободните изходи, но не съм сигурен дали ще го правя от все сърце.

Ще ми се да започна с няколко макар и разточителни думи за двата цитата в началото. „Със самото си присъствие актьорите...“ е от Кафка. Вторият – „Да го кажем фигуративно, то е все едно, авторът да допусне грешка на перото...“, е от Киркегор² (едва се сдържам да не потрия подло ръце при мисълта, че точно този пасаж на Киркегор може да изненада неприятно някои екзистенциалисти и премного издавани френски

корифеи).³ Не съм дълбоко убеден, че трябва да имаш непоклатими съображения, за да цитираш свои любими писатели, но е много приятно, когато ги имаш, честна дума. В този случай двата начални пасажа, особено в такова близко съседство, великолепно илюстрират в известен смисъл най-хубавото не само у Кафка и Киркегор, но и у четиримата покойници, четиримата повече или по-малко именити болника, или малко нескопосни ергени (от четиримата може би само на Ван Гог ще бъде позволено да не гастролира по тези страници), до които най-често прибягам – понякога напълно отчаян, – когато ми е нужна съвсем достоверна информация за съвременното художествено развитие. Общо взето, възпроизведох двата пасажа, за да покажа съвсем ясно как се отнасям към целия куп данни, които смятам да събера тук – при все че в някои среди, ще го кажа направо, авторът не може да си позволи да бъде твърде откровен или твърде прибързан по такъв въпрос. Все пак ще бъде отчасти удовлетворен, ако мога да се надявам, че тези два кратки цитата ще послужат евентуално като подръчно пособие на относително новата порода литературни критици – многото работници (можем да ги наречем дори воини), които прекарват дълги часове, често с гаснещи надежди да бъдат отличени, в нашите препълнени неофройдистки художествено-литературни клиники. Става дума по-специално за онези все още много млади студенти и по-зелени лекари, които, предполага се, пращат от духовно здраве, не страдат от вродено болезнено влечение към красивото и възнамеряват един ден да станат специалисти по естетическа патология. (Не ще и дума, на тази тема аз съм остър като кремък още от времето, когато бях единайсетгодишен и наблюдавах как група достопочтени професионални фройдисти подложиха на близо седемчасов преглед художника и болника, когото най-много съм обичал на този свят и който тогава още ходеше по къси панталонки. Според моето не особено компетентно мнение те едва не му взеха проба от мозъка; и оттогава насам все си мисля, че само късният час – два след полунощ – ги накара да се откажат от това. Та по тази причина смятам да бъде остър. Но не и груб. Усещам, че се движа по много тънко въже или

-
2. Сьорен Киркегор (1813–1855) – датски теолог, философ и писател. Опитал се да противопостави на „обективизма“ на Хегеловата диалектика субективната диалектика на личността. Оказал влияние върху развитието на датската литература, а през XX век – и върху екзистенциализма и диалектичката теология. – Б. пр.
 3. Това мръсничко подмятане е напълно осъдително, но фактът, че великият Киркегор никога не е бил киркегорист, а камо ли пък екзистенциалист, радва безумно сърцето на второразрядния интелектуалец и укрепва вярата му в космическата поетична справедливост, ако не и в космическия Дядо Коледа. – Б. а.

дъска, но ще опитам още няколко крачки; години наред съм чакал да се съберат тези чувства и да ги отриция. (Разбира се, какви ли не слухове се носят за фантастичния, изумително продуктивния художник – тук намервам само за живописци, поети и действителни писатели. Един от тези слухове, който най-много ме радва и развеселява, е, че никога, дори в тъмната прасихоаналитична епоха, той не се е отнасял с особено, уважение към професионалните критици и при своите, общо взето, нездравни възгледи за обществото обикновено ги е слагал в един куп с издателите, търговците на картини и други, може би завидно преуспели сателити на изкуството, които биха предпочели различни, вероятно по-чисти творби, ако можеха да получат такива. Ала онова, което поне в наши дни най-често чуваме за изумително продуктивния, но болнав поет или живописец, е, че той неизменно се оказва извънмерен, но очевидно „класически“ невротик, анормален човек, който само рядко – и никога искрено – проявява желание да се откаже от своята анормалност; или на по-ясен език: той е болник, който макар да отрича детински това, съвсем рядко надава страшни викове от болка, сякаш душа и изкуство дава, за да изпита що е туй, което у другите минава за читавост, и все пак (продължава мълвата), когато в нехигиеничната му стаичка силом нахълта някой – рядко някой, който истински го обича, и разтревожен го пита какво го боли, той или отказва, или не е в състояние да обсъжда въпроса смислено, по медицински, а на сутринта, когато дори големите поети и живописци се предполага да са в по-добро настроение, той, напук на всичко, решава да остави болестта да си върши работата, сякаш при светлината на новия, божем работен, ден се е сетил, че в крайна сметка всички хора умират, в това число и здравите, и то не винаги в блаженство, а той поне е имал щастието да бъде мамен от човека, който най-много го е поощрявал. Това може да звучи предателски в моите уста, но при един починал художник в нашето семейство, за когото непрекъснато намервам в тази полуполемика, не виждам как здравомислещ човек може да стигне до извода, че тия слухове (и аргументи) не се опират на значително количество съществени факти. Докато беше жив моят забележителен роднина, аз го дебнех – струва ми се, почти буквално – като ястреб. Реалистично погледнато, той наистина беше нездрав тип и в най-тежките си вечери и нощи не само виеше от болка, но и викаше за помощ и когато елементарната помощ пристигаше, наистина отказваше да обясни на разбираем език какво го боли. Въпреки това аз открито се заяждам с обявените специалисти по тези въпроси – с учените, биографите и най-вече със сегашната управляваща интелектуална

аристокрация, получила образованието си в едно или друго от елитните училища за психоанализа – и най-злобно ги заяждам за следното: те не се вслушват във виковете на болния. Защото не са в състояние да ги чуят. Те са съсловие на глухи. С такъв неподходящ апарат, с такива уши как можеш да проследиш болката само по звука и да откриеш причинителя ѝ? С такъв жалък апарат най-многого да доловиш или установиш няколко блуждаещи, слаби обертонове – не особено хармонични, – които идват от едно мъчно детство или разстроено либидо. Но откъде идва голямата, огромната болка, която и цяла линейка не може побра? Откъде трябва да идва? Не е ли истинският поет или живописец ясновидец? Не е ли той единственият ясновидец на тая земя? Повече от очевидно е, че такъв не е ученият, а още по-малко психиатърът. (Разбира се, единственият голям поет, който психоаналитиците имат, е самият Фройд; вярно, и той е имал неприятности с ушите, но ще се намери ли някой да отрече, че пред нас е един епически поет.) Прощавайте, вече привършвам с този въпрос. Коя част от анатомията на ясновидеца е най-много изложена на опасност? Безсъмнено очите. Моля те, скъпи средни читателю, за едно последно благоволение (ако все още си тук), препрочети онези два кратки пасажа от Кафка и Киркегор в началото. Нима не е ясно? Нима тези виковете не идват право от очите? Каквото и да е записано в смъртния акт – Туберкулоза, Самота или Самоубийство, – не е ли ясно, как умира истинският художник-ясновидец? Твърдя (и всичко, казано в тези страници, ще се потвърди или опровергае върху основата на моята приблизителна правота)... твърдя, че истинският художник-ясновидец, божественият наивник, който е способен да създава красота и я създава, бива ослепяван смъртоносно предимно от собствените си скрупули, от ослепителните форми и багри на собствената си свещена човешка съвест.

Тъй, изложих своето верую. Сядам. И въздъхвам – доволно комай. Запалвам цигара и минавам, дай боже, на други теми.

А сега нещо – надявам се кратко – за подзаглавието – „Запознаване“ – там горе, близо до покрива на увеселителния павилион. Главният ми герой тук – поне в онези мигове на просветление, когато ще съм в състояние да седна и да се държа кротко, – ще бъде покойният ми по-голям брат Сиймор Глас, който (най-добре ще е да изложа това като в некролог) в 1948, докато беше на летуване с жена си във Флорида, извърши самоубийство на 41-годишна възраст. Той беше много

ценен и обичан от много и много хора, а за нас, неговите братя и сестри от наднорменото ни семейство, беше всичко. Да, наистина всичко: нашият еднорог, нашата двойна запалителна леща, нашият гениален консултант, нашата портативна съвест, нашият едничък истински поет и неизбежно – не само защото имаше развързан език, а и защото близо седем години от детството си беше звездата на една детска национална програма, тъй че почти всичко, което имаше да каже, тъй или инак се разнасяше из ефира – и неизбежно, струва ми се, той беше нашият бележит „мистик“ и „неуравновесен тип“. И понеже вече подхвапах тази тема, ще уточня още – ако е възможно едновременно да уточняваш и да крещиш, – че въпреки червея на самоубийството, загнездил се в главата му, той беше единственият човек, с когото естествено съм си допадал и шурувал и който в повечето случаи отговаряше на класическата представа, както аз я разбирам, за мукта – наивна високопросветена личност, богопомазан. Във всеки случай неговият характер не се поддава на нито едно от познатите ми правила за стегнат стил и аз не мога да си представя някой – а още по-малко себе си, – който би се наел да го обрисова с един замах или в поредица от сеанси, дори ако той позира цял месец или цяла година. Ето какво искам да обясня: първоначалните ми намерения бяха да напиша къс разказ за Сиймор и да го озаглавя „СИЙМОР ЕДНО“, като това „ЕДНО“ бъде удобно средство по-скоро за мен, Бъди Глас, отколкото за читателя, което ще ми напомня постоянно, че логически трябва да последват други разкази – Сиймор две, Сиймор три, а може би и четири. Тези намерения повече не съществуват. Или ако съществуват (подозирам, че това е по-вярно), те са отишли в подземното царство с уговорката да почукам три пъти, когато съм готов. Но когато става дума за брат ми, аз най-малко мога да бъда писател на разкази. По-скоро съм речник на уводни, встъпителни думи за него. При това не безпристрастни. Иначе казано, оставам това, което всъщност почти винаги съм бил – разказвач, но разказвач с крайно належащи лични нужди. Аз искам да запознавам, искам да описвам, искам да разпространявам спомени, амулети, искам да отворя портфейла си и да раздавам снимки, искам да следвам инстинкта си. При такава нагласа не смея и да припаря до литературната форма, наречена разказ. Тя ще изгълта като нищо такова затлъстяло пристрастно писателче като мен.

Но имам да кажа много и много не особено уместни неща. Например казвам, каталогизирам, и то отрано, толкова много работи за брат ми. Вярвам да сте го забелязали също – а това не е убегнало и от моето внимание, – че всичко, казано дотук за Сиймор (и за неговата, тъй да се

каже, кръвна група), е жив панегирик. Това ме кара да се колебая. Вярно, че съм се заел не да погребвам, а да разкрия гроба и може би да хваля, но въпреки това тук е изложена на известна опасност честта на всеки спокоен, безпристрастен разказвач. Та нима Сиймор не е допускал грешки, не е имал пороци и недостатъци, които може да бъдат посочени поне мимоходом? Какъв е бил той? Светец?

Слава богу, не е мое задължение да отговарям на този въпрос. (О, щастлив ден!) Нека да променя темата, като кажа, че той имаше най-разнообразни отличителни черти, които в периодите, когато ставаше болезнено чувствителен, застрашаваха да подлудят всички братя и сестри. На първо място ще отбележа една доста страшна черта, характерна за всички, които търсят бога – и очевидно с огромен успех – във възможно най-необичайни места – да речем, в радиото, във вестниците, в таксите с повредени таксиметри, буквално навсякъде. (В този смисъл в зрелите си години брат ми имаше влудяващия навик да рови с показалец в препълнените пепелници и да избутва към краищата угарките, ухилен до уши, сякаш очакваше да открие самия Христос, сгушен като херувимче в средата, и никога не оставаше разочарован.) Следва отличителната черта на модерно религиозната, недогматичната личност (в определението „модерно религиозен“, колкото и противно да е то, благосклонно включвам всички християни, които се ръководят от великото правило: „Видиш ли Христа, само тогава си християнин, всичко друго е празна работа.“). Носителите на тази черта обикновено се познават по това, че много често се държат като глупаци, дори като идиоти. Представете си какво тежко изпитание е за едно семейство, в което има благородник, ако той не винаги се държи като такъв. На път съм да привърша с каталогизирането, но не мога да сторя това, без да посоча коя според мен беше най-непоносимата черта на брат ми. Тя беше свързана с говорните му навици или по-точно с неестествения диапазон на тези навици. Той или мълчеше като пукал – понякога с дни и седмици наред, – или не затваряше уста. Когато се случеше навит (и за да бъде точен, ще кажа, че почти всички, вечно го навиваха, а после бързаха да се скупчат наоколо му, за да купят нещо от него)... та когато се случеше навит, можеше да говори с часове, понякога без да се съобразява дали в стаята има един, двама или десет души. Той беше вдъхновено кречетало, това твърдо, но дори най-съвършеният оратор, меко казано, не винаги е в състояние да бъде приятен. Ще добавя, че казвам това не толкова защото се ръководя от отвратителния благороден подтик „да играя честно“ с моя невидим читател, а защото вярвам, което май е по-лошо, че тъкмо това кречетало може да

понесе почти неограничено количество удари. Поне от мен. Аз съм стигнал до завидното положение да мога направо да нарека брат си кречетало – което не е много ласкателно – и същевременно да седя спокойно, сякаш съм пълен господар на положението, и без усилие да си припомням цяла редица смекчаващи вината обстоятелства (при все че „смекчаващи вината“ едва ли е най-подходящият израз в случая). Мога да ги обобща в едно: по времето, когато Сиймор бе достигнал средата на юношеската си възраст – на шестнайсет-седемнайсет години, – той не само владееше до съвършенство родния си език с всичките му тънкости, но си беше създал и собствен, много точен поетически речник. Неговата говорливост, неговите монолози, неговите едва ли не прокламации звучаха почти толкова приятно – поне за мнозина от нас, – колкото, да речем, повечето от творбите на Бетховен, създадени, след като се е освободил от бремето на слуха; макар и да звучи претенциозно, тук имам предвид по-специално квартетите в си бемол мажор и до диез миъор. В нашето семейство бяхме седем деца. И нито едно от тях не беше лишено в ни най-малка степен от дар слово. Е, не е ли голямо тегло, когато шестима словоохотливци и тълкуватели имат в къщата си един непобедим шампион по речовитост? Вярно, той никога не се е стремил към тази титла. Дори жадуваше някой от нас да го надмине ако не по красноречие, то поне до дългоречие в някой спор или прост разговор. Дребна работа, която не забелязваше – понякога и той можеше да бъде сляп, – но която силно тревожеше някои от нас. Истината е, че Сиймор винаги печелеше шампионската титла, и макар да си мисля, че би дал всичко на тоя свят, за да я отстъпи (това несъмнено е най-тежкият проблем и няма да ми стигнат още няколко години, за да го проуча), така и не успя да намери достатъчно изискан начин да стори това.

Тук си заслужава да отбележа – не само от добри чувства към брат ми, – че за него съм писал и преди. Всъщност, ако ме попридумате, може и да си призная, че много редки са периодите, в които не съм писал за него. И ако примерно под дулото на пистолет утре ме заставят да напиша разказ за динозавъра, не се съмнявам, че съвсем несъзнателно ще припиша на тази животинка някои черти, напомнящи за Сиймор – по какъв неповторим начин прегризва върха на някой столетен бор, да речем, или колко мило върти чудовищната си опашка. Някои хора – не близки приятели – са ме питали дали главният герой на една моя новела не носи повечето от чертите на Сиймор. Всъщност повечето от тези хора не питаха, те ми казаха. Изприщвам се, когато изобщо трябва да говоря на тази тема, но ще подчертая, че нито един от тези, които познаваха добре

брат ми, не ме е питал и не ми е казал нищо от този род – за което съм благодарен и което в известен смисъл ми е направило впечатление, тъй като не един и двама от моите герои говорят свободно манхатънски жаргон, имат еднакъв стремеж да се хвърлят там, където глупаците не смеят да припарят, и са преследвани от едно Същество, което предпочитам да нарека Стареца от планината. Обаче мога и трябва да кажа, че съм публикувал два разказа, пряко свързани със Сиймор. Вторият от тях, излязъл в 1955 година, обстойно пресъздава деня на неговата сватба в 1942. Подробностите са сервирани така щедро, че само дете не съм подарил на читателя по една шекерена отливка от ходилото на всеки гост, та да си ги отнесе у дома за спомен, но самият Сиймор – главното ястие – не се появява персонално никъде. От друга страна, в първия, много по-къс разказ, който съм писал в края на четиридесетте години, той не само се появява телом, ами ходи, разговаря, влиза да се окъпе в океана и в последния абзац пуска един куршум в черепа си. Обаче няколко от членовете на нашето поразпръснато семейство, които редовно ровят в публикуваните ми работи, за да търсят незначителни технически грешки, са ми посочвали внимателно (прекалено внимателно, защото обикновено те се нахвърлят върху мен като учители върху ученик), че младият човек, онзи Сиймор, който се разхожда и разговаря в първия разказ, да не говорим, че стреля, изобщо не е Сиймор, а колкото и странно да е, някаква личност, която поразително прилича – але-е-е оп! – на мен. Което, струва ми се, е вярно, или поне достатъчно вярно, за да ме жегне. И макар че за подобна грешка оправдание няма, не мога да не отбележа, че този разказ е писан само два месеца след смъртта на Сиймор и скоро след като самият аз се бях завърнал от европейския боен театър, подобно на Сиймор в разказа и на истинския Сиймор. На всичко отгоре по онова време пишех на една недоизлекувана, да не кажа – неуравновесена, пишеща машина, произведена в Германия.

О, какъв силен опият е щастието! То магически освобождава човека. Сега съм свободен да ви кажа точно това, което сигурно горите от нетърпение да чуете. Ако, както съм убеден, най-много на този свят обичате онези малки същества с чист дух и нормална температура от 52 градуса, то естествено следва, че на второ място най-много обичате онзи – боголюба или богомразаца (средно положение очевидно няма), светеца или грешника, моралиста или развратника, който е в състояние да създава истинска поезия. Между хората той е това, което е между птиците големият свирец, и аз бързам да ви кажа малкото, което зная за неговите полети, неговия плам и неговото невероятно сърце.

Още от 1948 година седа – моите близки схващат това буквално – над една тетрадка, населена със сто осемдесет и четири кратки стихотворения, писани от брат ми както в армията, тъй и извън нея, но повечето в нея. В най-близко време – мисля, че това е въпрос само на дни или седмици – смятам да отделя около сто и петдесет от тези стихотворения и да дам право на първия появил се издател с добре изгладен сутрешен костюм и чистички сиви ръкавици да ги отнесе право в тъмната си печатница, където най-вероятно ще бъдат пристегнати в някоя двутонна папка с все задната корица, на която се мъдрят няколко странни, уж препоръчителни бележки, измолени и дадени от „именити“ поети и белетристи, които без угризения се изказват публично за творбите на свои колеги (като обикновено запазват „истинските“ похвали за свои приятели, за по-низшестоящи, за чужденци, за съмнителни субекти и труженици в друга област), после ще се отправя към неделното литературно четене, където, ако има място и ако критичният анализ на голямата, нова, пълна биография на Гроувър Кливланд⁴ не продължи предълго, стиховете ще бъдат представени стегнато на любителите на поезията от някой измежду групичката редовни посетители – педанти със средни заплати, които гледат да притурят нещо към дохода си и умеят да представят нови стихове не непременно задълбочено или вдъхновено, а стегнато, (Едва ли ще се върна отново на тази неприятна тема, но ако го сторя, ще гледам да бъде все така ясен.) А сега, като се има предвид, че седа над тези стихове повече от десет години, няма да е зле, дори ще е нормално да посоча кои са според мен двете главни причини да стана от стиховете. И предпочитам да натъпча двете причини в един пасаж, като в спортна чанта, защото, от една страна, ми се ще да не ги отделям, а, от друга –

4. Гроувър Кливланд (1837–1908) – президент на САЩ веднъж от 1885 до 1889 в втори път от 1893 до 1897. – Б. пр.

врълхлетя ме предчувствие, че няма да са ми нужни повторно до края.

На първо място стои натискът на близките. Това несъмнено е твърде обикновено нещо, дори прекалено обикновено, но аз имам четирима живи, грамотни и крайно устати по-малки братя и сестри от полуеврейски, полуирландски, а може би отчасти и минотавърски произход; две момчета – Уейкър, член на картузианския орден и бивш пътуващ кореспондент, сега задържан, и Зуи, актьор, с не по-малко високо призвание свише и също недогматик, съответно на тридесет и шест и двадесет и девет години; и две момичета – едната, Франи, цъфтяща млада актриса на двадесет и пет, а другата, Бу Бу, пъргава платежоспособна матрона на тридесет и девет. През известни промеждутъци от 1949 насам, било от семинарията или пансиона, било от родилното на Женската болница или от студентската каюта под ватерлинията на кораба „Куин Елизабет“, помежду изпити и репетиции, помежду матинета и кърмене тези четири високопоставени личности ме обстрелват по пощата с неуточнени, но явно страшни заплахи – да му мисля, ако не направя нещо, и то скоро, за стиховете на Сиймор. Може би веднага трябва да добавя, че освен дето пописвам, аз съм хоноруван преподавател по английска литература в един девически колеж в северната част на щата Ню Йорк, недалеч от канадската граница. Живея сам (и без котка, това да го знаят всички) в съвсем скромна, да не кажа разнебитена къщица, разположена дълбоко в горите откъм по-недостъпната част на планината. Ако не бром студентите, преподавателите и позастаряващите келнерки, почти не се срещам с хора през работната седмица или година. Числя се към онази порода литературни самотници, които, не ще съмнение, лесно могат да бъдат насилвани и малтретиранни по пощата. Ала всяко нещо си има граници, тъй че сега вече не съм в състояние да отворя пощенската кутия, без да треперя като лист при мисълта, че между рекламните листовки за земеделски сечива и банковите извлечения ще намеря някой дълг, словоохотлив ултиматум върху пощенска картичка, изпратен от някой от моите братя и сестри, двама от които, държа да отбележа това, си служат с химикалки. Втората причина да стана от стиховете и да ги дам за публикуване е като че ли не толкова емоционална, а по-скоро физическа. (И тя води – с пуешка важност заявявам това – право в тресавището на реториката.) Въздействието на радиоактивните частици върху човешкото тяло, за което толкова се шумеше през 1959, не е нещо ново за старите любители на поезията. Използван умерено, един първокласен стих е чудесна и бързо действаща разновидност на топлинната терапия. Веднъж, когато бях в армията и повече от три месеца страдах от нещо,

което ще нарека амбулаторен плеврит, първото истинско подобрене почувствах едва когато в горния джоб на ризата пяхнах нищо и никаква книжка с лирика на Уилям Блейк и я носих ден-два като лапа. Прекаляването обаче е винаги опасно и дори направо пагубно, тъй че трябва да се избягва продължителният досег с всяка поезия, която надхвърля първокласната, защото последиците могат да бъдат фатални. Във всеки случай ще изпитам облекчение, ако стиховете на брат ми излязат поне временно от тази теснотия. Усещам, че съм облъчен изцяло, макар и леко. Най-логичното обяснение за това е следното: през по-голямата част от юношеските си години, а после и през зрелите Сиймор лудееше първо по китайската, а сетне и по японската поезия и те го увлякоха така, както никоя друга поезия не го е увличала.⁵ Разбира се, няма как да разбере веднага доколко е запознат горкият ми среден читател с китайската и японската поезия. Ако приемем обаче, че дори един кратък разговор за нея може да хвърли значителна светлина върху природата на брат ми, мисля, че не е нужно да мълча, да се въздържа. Убеден съм, че в най-добрия си вид китайските и японските класически стихове са разбираеми послания, които до немай-къде радват, просветляват и извисяват поканения подслушвач. Те може да бъдат и често пъти са музика за ухото, но най-важното е, че силата на китайския или японския поет е в умението му да различи хубавата слива, хубавия рак, хубавото ухапване от комар; липсва ли му това умение, то колкото и необикновена и очарователна да е неговата семантика, колкото и примамливо да звучат, когато ги подръпнеш, неговите интелектуални струни, никой в Загадъчния Изток не го брой за поет. Съзнавам, че моето неспирно вътрешно опиянение, което неведнъж нарекох щастие, застрашава да превърне цялото това съчинение в монолог на глупак. Струва ми се обаче, че дори аз нямам дързостта да определя какво точно превръща китайската и японската поезия в такова чудо, такава радост. И все пак (познахте ли?) нещо се върти в главата ми. Навярно то не е точно това, което търся, но не мога да го изхвърля току-тъй.) Веднъж, преди милион години, когато Сиймор беше на осем, а аз на шест, родителите ни поканиха на гости близо шейсет души в нашия три и половина стаен апартамент в стария хотел „Аламак“ в Ню Йорк. Те официално се оттегляха от вариететния театър, тъй че това беше колкото трогателна, толкова и празнична гощавка. Ние си бяхме легнали, но към единайсет ни разрешиха да станем и да

5. Тъй като това е нещо като документ, трябва да отбележа скромно, че той четеше китайска и японска поезия предимно в оригинал. – Б. а.

надзърнем. Но не само надзърнахме. По настояване на гостите и без никакви възражения от наша страна танцувахме и пяхме, първо поотделно, после заедно, както често правят децата на артисти. Но повечето време просто стояхме и гледахме. Към два след полунощ, когато гостите започнаха да се сбогуват, Сиймор помоли Беси – майка ни, да му позволи да донесе палтата, окачени, метнати и разхвърляни из целия малък апартамент, дори под кревата на спящото ни сестриче. Ние със Сиймор познавахме отблизо около дузина от гостите, други десетина знаехме само по физиономия или по име, а останалите изобщо не познавахме. Трябва да напомня, че бяхме си легнали, когато те запристигаха. Но Сиймор беше наблюдавал гостите вече три часа, беше им се усмихвал, може би дори ги беше заобичал и сега, без да задава каквито и да било въпроси, донесе безпогрешно на всеки гост палтото му, а на мъжете и шапките. (Дамските шапки малко го затрудниха.) Е, не искам да кажа, че такова постижение е типично за китайския или японския поет, а още по-малко – да внуша, че само то го прави голям. Но твърдя, че ако китайският или японският стихотворец не знае кое палто чие е, много малка е вероятността неговата поезия да даде богати плодове. А осем години са според мен почти извън възрастовата граница, в която се усвоява това умение.

(Не, не, сега вече не мога да млъкна. Струва ми се, че при моето Състояние аз не само утвърждавам името на брат ми като поет, но и отстранявам, поне за минута-две, всички детонатори на всички бомби в тоя проклет свят – един незначителен, съвсем временен акт на внимание към обществото, но лично мой.) Всепризнато е, че китайските и японските поети предпочитат простите теми, и трябва да съм, по-щурав, отколкото съм, за да отрека това, но „прост“ е дума, която лично аз ненавиждам до смърт, защото поне в страната, дето съм роден, тя обичайно се свързва с безскрупулно краткотрайното, с пестенето на време, с всекидневното, шаблонното и съкратеното. Но независимо от моите лични фобии, не вярвам да се намери дума в който и да е език – и слава богу, – с която да се определи материалът, избран от китайския или японския поет. Чудя се кой може да намери дума за такова нещо: честолюбив, високомерен сановник се разхожда из двора си и докато възстановява мислено съкрушителната реч, която сутринта е произнесъл в присъствието на императора, настъпва със съжаление рисунка с туш, която някой е изтървал или просто захвърлил. (Горко на прозаистите, трябва да употребя курсив, а на източния поет той е ненужен.) Великият Исса с радост ще ни съобщи, че в градината расте кръглолик божур. (Толкоз. Дали ще отидем да видим лично този кръглолик божур е отделен въпрос; за

разлика от някои западни прозаисти и стихоплетци, които не съм в състояние да назова, той не ни насилва и назидава.) Самото споменаване на Исса ме убеждава, че истинският поет не избира материала си. Очевидно материалът избира поета. Кръглоликият божур няма да се покаже на друг освен на Исса – няма да се покаже нито на Бусон, нито на Шики, нито дори на Башо. С известни видоизменения същото правило важи и за честолубивия, високомерен сановник. Той не би дръзнал да настъпи с такова богочовешко съжаление рисунката, ако не го наблюдаваше поетът Лао Тикао. Чудото на китайския и японския стих е в това, че чистият глас на един поет е досущ като гласа на друг и все пак е характерен, различен. На деветдесет и три години, когато всички го възхваляват за мъдростта и благостта му, Таили разкрива, че хемороидите му го съсипват. И като последен пример, Кохуан отбелязва със сълзи на очи, че покойният му господар се е хранел крайно неприлично. (Има реална опасност да бъдем несправедливи към Запада. В дневниците на Кафка – в един от многото – има един ред, който като нищо би могъл да бъде вестител на китайската нова година: „Младото момиче се огледа спокойно наоколо само защото вървеше ръка за ръка, с любимия си.“) Колкото до моя брат Сиймор... о, да, брат ми Сиймор. За този ориенталец от семитско-келтско родословие ми е нужен, съвсем нов пасаж.

Ако говорим неофициално, Сиймор пишеше и речитираше китайска и японска поезия през всичките четиридесет и една години от своя земен път, но аз бих пояснил, че той започна да пише такива стихове една сутрин – тогава беше единайсетгодишен – в читалнята на първия етаж на обществената библиотека в Бродуей, близо до нас. Беше събота, нямахме училище и нямаше за какво да мислим освен за предстоящия обед, тъй че прекарвахме приятно времето си, плувайки между купищата книги, като от време на време сериозно се опитвахме да уловим с въдица някой и друг нов, непознат автор. Изведнъж Сиймор ми даде знак да отида при него. Беше уловил цял куп преведени стихове на Панг, чудото на единадесети век. Ала както е известно, риболовът – в библиотека или където и да е – е несигурна работа, никога не знаеш кой кого ще хване. (Рисковете на риболова – в най-широк смисъл – бяха една от любимите теми на Сиймор. Като малък нашият брат Уолт беше страстен въдичар и за деветия или десетия му рожден ден Сиймор му подари свое стихотворение – една от най-големите радости в живота му, – в което се говореше как едно малко богато момче улавя риба в река Хъдсън и когато изтегля въдицата, усеща болка в долната си устна, а после забравя това, но у дома, когато още живата риба е пусната във ваната, момчето

вижда, че тя носи същата синя ученическа шапка като неговата, с емблемата на неговото училище, и дори открива, че от вътрешната страна на мократа шапка са пришити собствените му инициали.) От този ден нататък Сиймор вече не се откачи от въдицата. По времето, когато беше четиринадесетгодишен, някои от нас, братята и сестрите му, доста редовно ровичкахме в палтата и якетата му, за да проверим дали не е нахвърлял нещо хубаво в час по гимнастика или при дългото чакане при зъболекаря. (Беше изминал един ден от написването на това последно изречение и в това време от работното си място дадох поръчка за междуградски разговор със сестра ми Бу Бу в Тъкьхоу, за да я питам дали ще се сети за някое стихотворение от най-ранното детство на Сиймор, което би ми препоръчала да включа в това изложение. Тя каза, че ще ми се обади малко по-късно. Нейният избор се оказа крайно неподходящ за моите цели и аз дори малко се ядосах, но нищо, ще ми мине. Помня избраното от нея стихотворение, Сиймор го беше писал на осем години: „Джон Кийтс /Джон Кийтс /Джон /Моля те, сложи си капишон.“/ На двадесет и две той вече си имаше специална папка, и то не тънка, със стихотворения, според мен много, много хубави, и аз, който не съм написал един ред в живота си, без мигом да си го представя като 11-пунктов шрифт, припряно го убеждавах да ги даде някъде за публикуване. Не даваше да се издума. Рано било още; а може би никога нямало да ги публикува. Били прекалено незападни, прекалено „лотусови“. Според него били дори малко обидни. Той не можеше да определи какво точно им е обидното, но казваше, че тези стихове звучели, сякаш са писани от неблагодарник, от някой, който все едно е обърнал гръб на окръжаващата го среда и на близките си от тази среда. Държа храната си в нашенските големи хладилници, казваше той, карам нашенските осемцилиндрови американски коли, с готовност вземам нашенските лекарства, когато съм болен, разчитах на американската армия за защитата на родителите ми и сестрите ми от Хитлерова Германия и нищо, ама нищичко в стиховете ми не отразява тази действителност. В това има нещо крайно нередно. Казваше, че много често, след като завършвал някое стихотворение, си мислел за госпожица Оувърман. Трябва да поясня, че госпожица Оувърман беше библиотекарка в първи клон на нийоркската градска библиотека, която редовно посещавахме като деца. Та Сиймор казваше, че бил задължен на госпожица Оувърман и дори само заради нея трябвало старателно, упорито да търси такава поетична форма, която хем да отговаря на собствените му странни изисквания, хем да не бъде изцяло несъвместима – дори на пръв поглед – с вкусовете на госпожица

Оувърман. Когато говореше такива неща, аз му посочвах спокойно и търпеливо – което не значи тихо – какви са според мен недостатъците на госпожица Оувърман като ценител и дори като обикновен читател на поезията. Да, казваше той в такива случаи, но не забравяй, че когато за първи път влязох в библиотеката (тогава той беше на шест), госпожица Оувърман сложи пред мен със светла усмивка една книга с илюстрация на Леонардовата стенобитна машина, тъй че сега, завърша ли някое стихотворение, все ме тревожи мисълта колко трудно ще ѝ бъде да го прочете с удоволствие или поне с интерес, когато току-що е била при своя любим господин Браунинг или не по-малко любим и не по-малко ясен господин Уърдсуърт.⁶ Спорът – спорех аз, а той само обсъждаше въпроса – свършваше тук. Не можеш да спориш с човек, който вярва или поне силно подозира, че задачата на поета не е да пише каквото му диктува вътрешният подтик, а каквото би написал, ако, следвайки вътрешния си подтик, възприеме стил, който да е разбираем за колкото е възможно по-голям брой от познатите му библиотекарки. Сякаш това е въпрос на живот и смърт. За преданите, търпеливите, херметично чистите всички важни неща на този свят – не живота и смъртта, това са по-скоро думи, а не важни неща – се разрешават прекрасно. Преди да свърши със себе си, в течение на три години Сиймор ще да е изживявал най-дълбокото задоволство, допустимо за един творец. Той беше открил най-прилягащата му стихотворна форма, която най-точно отговаряше на изискванията му за поезия изобщо и която госпожица Оувърман, ако беше жива, сигурно би възприела като удивителна, може би дори привлекателна и несъмнено интересна, при условие че би ѝ обърнала такова чрезмерно внимание, каквото обръщаше на онези стари свини Браунинг и Уърдсуърт. Много трудно е да се опише онова, което бе открил и разработил за себе си.⁷ Няма да е зле най-напред да кажа, че Сиймор май предпочиташе пред всички други стихотворни форми класическата японска форма хайку – три реда по пет, седем и пет срички, и самият той пишеше – изстрадваше – хайку (почти винаги на английски, но понякога, колкото и

6. Става дума за английските поети Робърт Браунинг (1812–1889) и Уилям Уърдсуърт (1770–1850). – Б. пр.

7. Най-нормалното и единственото разумно нещо би било да тръсна тук едно-две или всичките сто осемдесет и четири стихотворения, та читателят сам да прецени. Но не мога да сторя това. Не съм сигурен дори дали изобщо имам право да обсъждам този въпрос. На мен ми е разрешено да седя над стиховете, да ги редактирам, да се грижа за тях и евентуално да им намеря някой солиден издател, но по съвсем лични причини вдовицата на поета, чиято собственост са те юридически, не ми позволява да цитирам тук дори ред от тях. – Б. а.

да не ми се ще да го кажа, на японски, немски или италиански). Тук може да се добави още, че едно от късните стихотворения на Сиймор наподобява по същество английски превод на двойно хайку, ако такова нещо изобщо съществува, и аз няма да се глумя с това, но ми се повдига, като си представя, че някой уморен преподавател и неизтощим шегобиец от катедрата по английска литература – дай боже да не съм аз – може да си направи виц, заявявайки, че сравнени с хайку, стиховете на Сиймор са все едно двойно, вместо обикновено мартини. И фактът, че това не е вярно, едва ли ще възпре педанта, ако той реши, че класът е в подходящо настроение. Във всеки случай, докато все още съм в състояние да говоря бавно и внимателно, ще кажа следното: късната поезия на Сиймор е строфа от шест реда, без определена стъпка, но често пъти ямбическа, която той, къде от любов към измрелите японски майстори, къде поради естествения си стремеж да навлиза в съблазнителни забранени зони, съзнателно свеждаше до тридесет и четири срички – значи сричките на хайку, умножени по две. Ако не смятаме това, нито едно от неговите сто осемдесет и четири стихотворения, скътани сега под моя покрив, няма прилика с каквото и да било освен със самия Сиймор. Без всякакво преувеличение, дори мелодията на стиховете е несравнима, чисто Сийморова. Това означава, че всяко стихотворение е приглушено, спокойно, отговарящо на неговите възгледи за поезията, но тук-таме накъсано от кратки благозвучни взривове (по липса на по-нормален израз), които на мен лично ми действат така, сякаш някой – не съвсем трезвен – отваря вратата ми, изсвирва майсторски на корнет няколко неизразимо сладостни звуци и изчезва. (Не познавам поет, който да създава впечатление, че свири на корнет посред стихотворението, камо ли пък да свири великолепно, тъй че почти няма какво да добавя към това. Да, няма.) В рамките на тази шестредова структура и тази доста странна хармония Сиймор прави от стиха точно това, което според мен е предопределен да прави. Повечето от сто осемдесет и четирите стихотворения са неизмеримо волни, не, възвишени и могат да бъдат четени от всеки и навсякъде, дори на глас в по-модерните сиропиталища по време на нощна буря, но не бих препоръчал безрезервно последните трийсет-трийсет и пет стихотворения на нито една жива душа, която да не е умирала поне два пъти в живота си, за предпочитане бавно. Моите любими стихотворения, ако мога да отделя такива – а аз положително мога, – са последните две от сборката. Едва ли ще настъпя някого по мазола, ако обясня простиичко за какво се отнасят те. В предпоследното се говори за една млада съпруга и майка, която очевидно има извънбрачна любовна връзка –

според определението в моя стар брачен наричник. Сиймор не я описва, но тя се появява в стихотворението непосредствено след едно изключително ефектно изпълнение на онзи корнет и аз си я представям като страшно красива жена, умерено интелигентна, неумерено злощастна, която не е изключено да живее на една-две преки от Централния музей на изкуството. Една вечер тя се прибира много късно от среща – виждам я с насълзени очи и размазано червило – и намира на леглото си един балон. Някой просто го е оставил там. Поетът не обяснява, но това сигурно е голям, добре надут детски балон, вероятно зелен като Централния парк напролет. Другото, последното стихотворение се отнася за някакъв млад вдовец, който една вечер седи на моравката пред къщата си – предполага се, по пижама и загърнат в халат – и гледа пълнолунието. Отегчена бяла котка, явно част от семейството и почти сигурно бивша централна фигура в него, се приближава до вдовеца и се въргала в тревата, а той, загледан в луната, я оставя да го ухапе по лявата ръка. Това последно стихотворение би могло да бъде от изключителен интерес за моя среден читател по две много особени причини. Ще ми се да се спра на тях.

Както подхожда почти на всяка поезия, а най-вече на поезията с подчертано китайско и японско „влияние“, стиховете на Сиймор са винаги голи, без никаква украса. При едно гостуване при мен през уикенда преди пет-шест месеца сестра ми Франи, ровейки случайно из чекмеджетата на бюрото ми, попадна на стихотворението за вдовеца, което току-що ви разкрих (противозаконно); бях го отделил от купчината, за да се препише на машина. По причини, които не е уместно да обяснявам сега, тя не беше виждала това стихотворение и естествено го прочете незабавно. Впоследствие, когато разговаряхме за него, тя изрази учудването си от това, че бялата котка ухапва младия вдовец именно по лявата ръка. Това я смущаваше. Тази „лява“ история й напомняла повече за мен, отколкото за Сиймор. Независимо от този клеветнически намек за моята ненаситна професионална страст към детайла, мисля, че въпросното прилагателно й се струваше прекалено конкретно, прекалено натрапчиво, непоетично. Разбира се, аз я сразих с аргументите си и съм готов, ако се наложи, да сразя и вас. Дълбоко в себе си съм убеден, че за Сиймор е било особено важно младият вдовец да остави бялата котка да забие иглоострите си зъби тъкмо в лявата, по-слабата ръка и по този начин дясната да остане здрава, за да може да нанася съкрушителни удари – обяснение, което може да се стори крайно досадно на много читатели. И сигурно е такава. Но аз зная какво беше отношението на брат ми към

човешките ръце. Освен това този въпрос има и друга, извънредно важна страна. Подробното навлизане в нея може да изглежда малко нетактично – все едно да искаш да прочетеш на някой непознат, и то по телефона, целия ръкопис на обемист роман, – но Сиймор беше наполовина евреин и при все че не мога да говоря на тази тема с авторитета на великия Кафка, на четиридесет години ще си позволя да кажа, че всеки мислещ човек, в чиито жили тече доста семитска кръв, или живее, или е живял в необичайно близко, кажи-речи, взаимно разбирателство с ръцете си и въпреки че години наред може да ги държи – фигуративно или буквално – в джобовете си (както ги държат двама нахалнички стари приятели и роднини, които не е нужно да излизат сега на сцената), той ще ги пусне в употреба, ще ги извади незабавно в мигове на криза и често пъти ще извърши нещо дръзко в такива мигове, ще отбележи, да речем, съвсем непоетично, посред стихотворението, че котката е ухапала лявата ръка – а поезията сама по себе си е криза, може би единствената измежду осъдителните кризи, която можем да наречем лично наша. (Извинявам се за многословието, но за жалост, изглежда, има още.) Втората причина да мисля, че това стихотворение представлява изключителен – и надявам се, истински – интерес за моя среден читател, е особената авторска сила, заложена в него. Никога не съм виждал напечатано подобно нещо и ще отбележа неблагоприятно, че от ранно детство до трийсет и пет-шест годишна възраст рядко съм прочитал по-малко от двеста думи на ден, а съм стигал и до четиристотин. Да си призная, на четирийсет рядко изпитвам глад за четене и когато не се налага да проверявам съчиненията по английска литература на младите дами или собствените си съчинения, обикновено чета много малко извън грубите пощенски картички от роднините, каталозите за семена, брошурите за птицелюбители и трогателните здравежелателни писма от стари мои читатели, които кой знае откъде получават невярната информация, че шест месеца от годината прекарвам в будистки манастир, а останалите шест – в заведение за невменяеми.

Но аз добре съзнавам, че високомерието на нечетящия – с други думи на отстранения от книжния пазар консуматор – е дори по-противно от високомерието на някои ненаситни читатели, та затова се опитвам (казвам го най-сериозно) да поддържам някои от най-старите си литературни самомнения. Едно от най-грубите между тях е, че обикновено мога да позная дали един поет или белетрист черпи от собствения си жизнен опит, от втора, трета или десета ръка, или ни пробутва нещо, което в неговите представи е чисто въображение. Въпреки тази способност,

когато през 1948 за първи път прочетох – или по-точно чух – стиховете за младия вдовец и бялата котка, много трудно ми беше да повярвам, че Сиймор не е погребал поне една съпруга, без ние да сме знаели това. Нямаше такова нещо, разбира се. Поне в сегашния живот на Сиймор. Освен това, доколкото се простират моите доста обширни и донякъде криволичещи познания за този човек, между приятелите му няма нито един млад вдовец. И като последна и съвсем необмислена забележка по този въпрос, самият той толкова не приличаше на вдовец, колкото и всеки друг млад американец. Възможно е в някои мигове, мъчителни или весели, всеки женен мъж – ще включим в това число и Сиймор, макар и само в името на спора – да си мисли как би изглеждал животът без благоверната (тук се подразбира, че от такива блянове един първокласен поет може да измъти чудесна елегия), но според мен тази възможност не е нищо повече от мливо за мелниците на психолозите, да не говорим, че е далеч от моята теза. А моята теза е – ще се опитам да не се разпростирам върху нея въпреки естествената опасност да не успея, – че колкото по-индивидуални изглеждат или наистина са стиховете на Сиймор, толкова по-малко те разкриват познати подробности от собствено-то му всекидневие в нашия западен свят. Брат му Уейкър твърди например (дано игуменът му не разбере това), че много от най-хубавите стихове на Сиймор очевидно отразяват радостите и болките на предишни, незабравими съществувания в Бенарес⁸, във феодална Япония и Атлантида. Спирам, за да дам възможност на читателя да махне с ръце или – това е по-вероятно – да вдигне ръце от всички нас. И все пак мисля, че всички живи деца от нашето семейство биха се съгласили с Уейкър, и то доста словоохотливо, макар че не е изключено един-двама да сторят това с известни резерви. В деня, в който се самоуби, Сиймор беше написал върху попивателната в хотелската си стая една строфа в чист, класически стил хайку. Тя е написана на японски, а моят превод ми се струва твърде буквален, но във всеки случай става дума за едно момиченце, което пътува в самолет и държи до себе си кукла, и по едно време извърща глава, за да погледне поета. Седмица или две преди да напише това нещо, Сиймор наистина беше пътувал със самолет, а сестра ми Бу Бу подличко му беше подметнала после, че в самолета може да е имало момиченце с кукла. Аз лично се съмнявам в това. Не категорично, но се съмнявам. Ако ли пък наистина е било така – което не вярвам нито за

8. Старото име на Варанаси, един от свещените градове на индуите и средище на браманизма. – Б. пр.

минути, – готов съм да се обзаложа, че на детенцето и през ум не му е минало да привлече вниманието на куклата си върху Сиймор.

Не се ли увлякох с поезията на брат ми? Не се ли разбъбрих прекалено? Да. Да. Увлякох се с поезията на брат ми. Разбъбрих се прекалено. Разбирам това. Ала минавайки по-нататък, основанията ми да не изоставя тази тема се множат като зайци. Освен това, макар вече да се похвалих, че съм щастлив писател, мога да се закълна, че не съм и никога не съм бил весел писател; обичайното количество невесели мисли милостиво е отпуснато и на мен. Например неведнъж ми е минавало през ум, че изредя ли веднъж каквото зная за самия Сиймор, не мога да се откажа нито от отпуснатото ми място, нито от набраната скорост, тоест в по-широк, но по-точен смисъл – от желанието да кажа още нещо за неговата поезия. О, ужас, точно в този миг, докато проверявам пулса си и си чета конско за бърливостта, аз може би изпускам най-големия шанс в живота си – последния шанс, струва ми се, да направя една заключителна, пресипнала, осъдителна, всеобхватна публична декларация за мястото на моя брат в американската поезия. Не, не бива да изпускам този шанс. Чуйте: като се огледам назад и прехвърля мислено пет-шестимата или малко повече оригинални поети, които Америка е имала, както и множеството талантиливи ексцентрични поети, а в наши дни и многото даровити новатори, стигам близко до убеждението, че ние имаме само трима-четирима почти незаменими поети, и аз мисля, че в края на краищата Сиймор ще се нареди между тях. Не за двайсет и четири часа, разбира се. Моята прогноза, моята може би очебийно, прекалено премислена прогноза е, че първата вълна критици щеzakлеймят стиховете му, като ги нарекат интересни или много интересни с мълчаливото съгласие или с нескопосна открита декларация, че това са неголеми, приглушени работи, които не достигат до съвременната западна сцена, където самите критици имат вграден собствен трансатлантически подиум с все аналогия му, чашата и каната с ледена морска вода. И все пак истинският художник, доколкото съм забелязал, надживява всичко. Дори похвалите. Сега се сещам как веднъж, когато бяхме още малки, Сиймор, крайно възбуден, ме събуди от дълбок сън; жълтата му пижама просто светеше в тъмното. Той имаше вид на еврика, както се изразяваше брат ни Уолт, и искаше да ми съобщи, че най-сетне е разбрал защо Христос е казал, че не можеш да наречеш никой човек глупак. (Този въпрос го тревожеше цяла седмица, защото горната мисъл му приличаше на съвет, характерен по-скоро за Емили Поуст⁹, отколкото за някой, който усилено се занимава с делата на своя Отец.) Христос е казал това, държеше да ми обясни

Сиймор, защото няма глупаци. Има тъпаци, но не и глупаци. Той смяташе, че напълно си е заслужавало да ме събуди за такова нещо, но ако призная, че е прав (и прав е, разбира се), тогава ще трябва да приема, че дори литературните критици могат да докажат, че не са глупаци, стига да им дадеш достатъчно време. Откровено казано, много трудно ми е да смеля тази мисъл и слава богу, че идва ред на нещо друго. Най-сетне стигнах до същественото в този натрапчив и, уви, тук-таме пъпчив трактат за поезията на брат ми. Това съществено го забелязах да се задава още от самото начало. И се надявам, че читателят се готви да ми каже нещо страшно. (О, вие там, с вашето завидно мълчание-злато.)

Имам честото, а през 1959 почти хроническо предчувствие, че когато стиховете на Сиймор получат широко и почти официално признание (когато изпълнят рафтовете на колежанските книжарници и бъдат включени в програмата на курсовете за Съвременна Поезия), новоприетите младежи и девойки, къде поединично, къде по двама, ще се втурнат с тетрадки в ръка към моята поразскърцана входна врата. (Жалко, че този въпрос изобщо изникна, но вече е твърде късно да се правя на наивен, а още повече на скромнен, затова ще разкрия, че моята сърцевидна проза ме направи един от най-обичаните дилетанти след Ферис Монахан, и мнозина от младите преподаватели и колежанките вече знаят къде е убежището ми; като доказателство мога да посоча отпечатъците от автомобилните им гуми в моята розова градина.) Бих казал без капка колебание, че има главно три вида студенти, които се отличават и с желанието, и с дързостта да гледат зъбите на какъвто и да е литературен кон. Към първия вид спада младият човек – мъж или жена, – който обича и уважава до полуда всяка солидна литература и който, ако не може да проумее Шели, ще се задоволи с производители на по-нискокачествена, но все пак заслужаваща внимание стока. Познавам добре този вид момчета и момичета, или поне така си мисля. Те са наивни, те са енергични, те са ентузиастични, те са обикновено малко калпави, те винаги са били надеждата на преситените или монополните литературни кръгове навред по света. (По някакво благоволение на съдбата, което не вярвам да съм заслужил, през един-два класа от тези, на които съм преподавал през последните дванайсет години, все ми се пада по някое от тия темпераментни, самонадеяни, дразнещи, назидателни и нерядко очарователни момчета и момичета.) Вторият вид млад човек е способен да хлопа от врата

9. Емили Поуст (1873–1960) – американска авторка, занимавала се предимно с въпроси от рода на „как да се държим в обществото“. – Б. пр.

на врата, за да търси литературни данни, и страда, кажи-речи, с вдигнато чело, от академиците, прихванат от някой от шестимата професори и преподаватели по съвременна литература, с които е в контакт още от първата година. Нерядко, ако самият той вече преподава или е на път да преподава, болестта е толкова напреднала, че не може да бъде спряна дори ако лекуващият разполага с всички средства за това. Миналата година например един младеж се отби при мен, за да поговорим за едно мое писание отпреди няколко години, в което се занимавам с Шъруд Андерсън¹⁰. Момчето ме свари да режа остатъка от дървата за огрев с моята бензинова резачка – инструмент, от който изпитвам ужас, въпреки че вече осем години си служа с него. Пролетта беше встъпила в правата си и в този прекрасен слънчев ден бях почти готов да разбера Торо¹¹ (истински напредък от моя страна, защото след тринайсет години живот в провинцията аз все още меря пастирските разстояния според нийоркските улици). С една дума очертаваше се един приятен, макар и литературен следобед, и си спомням, че ме обзеха надежди да хвана младежа, подобно на Том Сойер с кофата вар, да поработи малко с триона. Той ми се видя здрав, да не кажа снажен. Неговият измамлив вид обаче едва, не ми коства левия крак, защото докато трионът скърцаше и стържеше, аз изнесох кратка, но според мен приятна и красноречива беседа за изискания и въздействащ стил на Шъруд Андерсън, след което младежът се замисли многообещаващо и ме попита как смятам, дали може да се говори за чисто американски *Zeitgeist*¹². (Горкото момче! Дори да полага изключителни грижи за себе си, едва ли му предстоят и петдесет години успешна университетска дейност.) Третият вид млад човек, който ще ни бъде чест гост тук, щом вече разопаковахме стиховете на Сиймор и им поставихме цена, заслужава съвсем отделен пасаж.

Абсурдно би било да се твърди, че интересът на младите хора към поезията е далеч по-малък от интереса им към малкото или многото подробности от живота на поета, които можем да определим тук по-свободно, оперативно, като сензационни. И все пак това е една от онези абсурдни мисли, която, някой ден с удоволствие бих подложил на прецизно научно изследване. Във всеки случай убеден съм, че ако накарам шейсетте и кусур момичета (а кусури те имат) от моите два литературни

10. Шъруд Андерсън (1876–1941) – бележит американски писател. – Б. пр.

11. Авторът наемква за възгледите на американския мислител и писател Хенри Торо (1817–1862), който разглежда живота сред природата като възможност да се спаси личността от бодлите на съвременната цивилизация. – Б. пр.

12. *Zeitgeist* (нем.) – дух на времето. – Б. пр.

курса да ми цитират един ред, който и да е ред от „Озимандиас“¹³, или просто да кажат за какво се говори в поемата, съмнявам се дали и десет от тях ще могат да отговорят, но се обзалагам срещу непоникналите си лалета, че останалите петдесет знаят отлично какво е мислил Шели за свободната любов, знаят, че е имал една жена, която е написала „Франкенщайн“, и друга, която се е удавила¹⁴. Моля ви се, това нито ме смущава, нито ме влудява. Аз дори не се оплаквам. Щом не съществуват глупаци, значи и аз не съм такъв и имам правото на неглупака да съзнавам, че които и да сме, каквато и температура да са развили свещите на тортата на последния ни рожден ден, каквито интелектуални, морални и духовни висоти да сме достигнали, нашето влечение към сензационното или отчасти сензационното (това, разбира се, включва както долнопробните, тъй и изисканите клюки) е може би последното нещо от месоядните ни апетити, което трябва да бъде заситено или ограничено. (Боже мой, но защо държа проповеди? Защо не прибягна направо до поета, за да илюстрирам мисълта си? В едно от Сийморовите сто осемдесет и четири стихотворения – което шокира само при първия прочит, а при втория е такъв възторжен химн на живота, какъвто не съм чел – се говори за един достопочтен стар аскет на смъртно легло, заобиколен от песнопеещи свещеници и последователи, който се напъня да чуе какво говори перачката на двора за пералнята на съседа. С немощен глас старецът моли свещениците да пеят малко по-тихо.) Разбирам обаче, че се сблъскам с някои от обичайните трудности, когато човек се мъчи да направи тъй, че едно много убедително обобщение да издържи търпеливо достатъчно дълго, за да подкрепи някоя безумна предпоставена теза. Не ме

13. Поема от английския поет Пърси Шели. – Б. пр.

14. Вероятно без нужда поставям в неудобно положение студентките си само за да изложя една своя мисъл. Но при преподавателите това се случва. А може би съм избрал неподходяща поема. Ако е вярно, както посочих злобоно, че „Озимандиас“ е написала толкова дълбоко впечатление на студентките ми, то вината за това може би трябва да се търси в самата поема. Може би Лудият Шели не е бил достатъчно луд. Във всеки случай неговата лудост положително не е лудост на сърцето. Моите момичета несъмнено знаят каква луда глава и пияница е бил Робърт Бърнс и това сигурно ги радва, но аз съм убеден също, че те знаят всичко за чудесната мишка, изровена от ралото му. (Чудя се само дали онези „два огромни каменни крака без торс“, шръкнали сред пустинята, не са краката на самия Шели? И ако е така, можем ли да приемем, че личният му живот е надживял голяма част от най-добрите му произведения? И ако е така, причината не е ли... Е, добре, тук ще се въздържа. Но внимавайте, млади поети! Ако искате вашите най-хубави стихове да оставят поне такава дияра, каквато оставя лудешкият ви колоритен живот, няма да е зле във всяка строфа да ни пускате по една хубава полска мишка, излязла направо от сърцето.) – Б. а.

радва мисълта, че съм благоразумен по този въпрос, но трябва да бъде такъв. Според мен много и много хора по широкия свят, хора на различна възраст, с различна култура и различни заложби гледат с особен възторг и дори понякога величаят онези художници и поети, които освен дето са си спечелили име с голямото си или добро изкуство имат нещо шантаво в себе си: нетърпими недостатъци в характера или в гражданското поведение, любовна страст или скръб, изключителен егоцентризъм, извънбрачна връзка, глухота, слепота, неутолима жажда, смъртоносна кашлица, слабост към проститутки, склонност към чудовишни прелюбодеяния или кръвосмешение, документирана или недокументирана страст към опиума или содомията и прочее – пази боже, самотните копелета. Макар самоубийството да не стои на първо място в списъка на задължителните за твореца недостатъци, не можем да не забележим, че самоубилият се поет или художник винаги се радва на много голямо, завидно внимание, нерядко само по чисто сантиментални причини, сякаш е (ще се изразя по-ужасно, отколкото ми се ще) клепоухото недорасло кутре от кучилото. Тази мисъл – това е последно – много пъти не ми е давала мира по цели нощи и сигурно пак ще върши същото.

(Възможно ли е да разказвам неща като току-що разказаните и въпреки това да съм щастлив? Да, възможно е. Както съм безрадостен и невесел до мозъка на костите, вдъхновението ми, изглежда, е непробиваемо. И това ми напомня само за един-единствен човек от онези, които съм познавал в живота си.) Не можете да си представите какви големи, ръцепотриващи планове имах за следващите страници. Но тяхното предназначение сякаш е било да красят дъното на кошчето ми за отпадъци. Възнамерявах да освежа тези два последни среднощни пасажа с две слънчеви остроумия, с чифт от онези главозамайващи номера, които толкова често карат моите колеги разказвачи да позеленяват от завист или от повръщане. Имах намерение точно тук да обясня на читателя, че ако някои млади хора пожелаят да се видят с мен, за да поговорим за живота или смъртта на Сиймор, от такава среща, уви, нищо няма да излезе, тъй като аз страдам от особена болест. Смятах да отбележа само мимоходом – защото един ден, надявам се, ще развия тази тема надълго и нашироко, – че като деца близо седем години нашата работа със Сиймор беше да отговаряме на въпроси в една забавно-състезателна радиопрограма и откакто прекратихме участието си в програмата, попита ли ме някой дори само колко е часът, изпадам в доста неестествено състояние. Възнамерявах още да разкрия, че след дванайсетина години като преподавател в колеж, сега, в 1959, често страдам от пристъпи на болестта на

Глас, както ласкателно я наричат колегите ми от колежа, или казано на разбираем език – от патологични спазми в лумбалната и долната коремна област, които карат „свободния от наряд“ преподавател да бяга през-глава към отсрещния тротоар или да се свира под масата, щом види да се задава някой под четиридесет години. Обаче нито една от тези две духовитости няма да свърши работа тук. Вярно, и двете съдържат известно количество превратна истина, но то е съвсем недостатъчно. Защото междувременно точно в този миг ме осени страшната и необорима истина, че аз жадувам да говоря, жадувам да ме питат и разпитват за покойника. И сега ми идва наум, че независимо от многото мои мотиви – надявам се, недотам низки, – в мен се е загнездила обичайната за оцелелия суетна мисъл, че той е единствената жива душа, която отблизо познава покойния. О, нека идват – неопитни и ентузиастични, изследователи и любопитни, знайни, незнайни и всезнайковци! Нека пристигат с автобуси и парашути, с фотоапарати в ръка. Главата ми гъмжи от изискани приветствени речи. Едната ръка вече посяга към праха за миене, а другата – към мръсния чаен сервиз. Зачервените очи се мъчат да се избистрят. Гостоприемната червена пътека е послана.

А сега един твърде деликатен въпрос. Малко ръбат несъмнено, но деликатен, твърде деликатен.

Като се има предвид, че този въпрос може да не се разгърне по-натък в желателни или големи подробности, по-добре е читателят да знае още отсега и по възможност да не го забравя до края, че всички деца в нашето семейство произхождат от изумително дълга и пъстра двойна родова линия на професионални артисти. Генетично казано или измърморено, повечето от нас пеят, танцуват и (нима се съмнявате?) разказват Смешни вицове. Но особено важно е според мен да се запомни – и Сиймор помнеше това дори като дете, – че в нашия род има широк асортимент от циркови артисти и, тъй да се каже, циркови сподвижници. Следва безспорно сочен пример: един от моите (и на Сиймор) пращадковци, полски евреин, е бил доста прочут клоун на име Зозо, който имал неудържимо влечение – предполага се, до края на живота си – да скача от шеметни височини във вода до колене. Друг от нашите пращадковци, ирландец на име Макмаон (когото майка ми, за нейна чест, нито веднъж не се поблазни да нарече „милчикя“), е бил самодеец, който нареждал на ливадата две октави празни бутилки от уиски и щом се струпали хора, танцувал доста мелодично по бутилките – така поне са ни

разказвали. (Значи в родословното ни дърво освен всичко друго, има и откачени, повярвайте ми.) Самите наши родители Лес и Беси Глас изпълняваха – великолепно според нас – доста обикновени песни и танци във водевилни театри и музикхолове и почти достигнаха върха в Австралия (където ние със Сиймор прекарахме общо около две години от най-ранното си детство), а след това у нас, в Америка, бяха нещо много повече от мимолетни знаменитости в „Пантаджис“ и „Орфеум“. По мнението на мнозина те биха могли да играят доста по-дълго, отколкото играха. Но Беси си е правила свои сметки. Освен нейната дарба да предвижда капризите на съдбата, има и нещо друго: още в 1925 водевилните театри с по две представления на ден са вече на изчезване, а Беси и като майка, и като артистка храни много силни предубеждения против новите големи, бързо размножаващи се театри, съчетаващи кино и водевил, с по четири представления на ден, и което е още по-важно – още от детството, когато сестричката ѝ близначка умира в Дъблин от недохранване. Сигурността във всички свои форми привлича неотразимо Беси. Във всеки случай през пролетта на 1925 след еди-кое си представление в Бруклин, с пет деца, легнали от рубеола в мизерните три и половина стаи в стария хотел „Аламак“ в Манхатън, и с мисълта, че пак е бременна (грешка, оказва се; най-малките в семейството, Франи и Зуи, се раждат съответно едва в 1930 и в 1935) Беси най-неочаквано се обръща за помощ към някакъв изключително почтен „влиятелен“ поклонник и баща ми поема работата, която години и години наред, без страх, че някой в къщата може да му противоречи, нарича министрация на рекламната радиостанция. Така официално се слага край на представленията на Галахър и Глас. Главното, което се мъча да сторя сега, е да намеря най-категоричния начин да заявя, че това странно театрално-цирково наследство беше почти вездесъща, знаменателна реалност в живота на всичките седем деца в нашето семейство. Двамата най-малки, както вече споменах, са професионални артисти. Но е трудно да се тегли рязка разграничителна линия. По-голямата от двете ми сестри, както личи по всичко, е добре уредила живота си жена, майка на три деца, съсобственица на две коли със солиден гараж, но в мигове на върховна радост тя е в състояние да танцува едва ли не до припадък. Виждал съм я, за мой ужас, да играе почти професионално степ с петдневното си бебе в ръце. По-малкият ми брат Уолт, който загина след войната при една катастрофа в Япония (и за когото смятам да говоря колкото е възможно по-малко, за да не се проточи тази история), също беше танцьор и играеше може би не толкова спонтанно, но много по-професионално от сестра ми Бу Бу.

Неговият близък – брат ни Уейкър, нашият монах, нашият запрян картузианец, като юноша беше канонизиран тайно под името У. К. Фийлдс и в този си вдъхновен и необуздан, но, кажи-речи, свят образ покрай много други занимания тренираше с часове жонгльорство с кутии от пури и стана изумителен майстор в този номер. (В семейството се говори, че го затворили в манастира – сиреч освободили го от задълженията му на мирски свещеник в Астория – за да го спасят от неудържимото изкушение да дава нафората на енорияшите си, като я хвърля в устата им от две-три крачки, и то гърбом.) Колкото до мен – със Сиймор предпочитам да се заема накрая, – от само себе си се разбира, че и аз горе-долу умея да танцувам. Но го правя само при настояване. Освен това мога да спомена, че нерядко имам чувството, че прадядо ми Зозо ме наблюдава, макар и не постоянно; имам чувството, че по някакъв тайнствен начин той взема мерки да не се спъвам в невидимите си торбести клоунски гащи, когато се разхождам из гората или влизам в клас, а има и грижата мекият ми нос да сочи сегиз-тогиз на изток, когато пиша на машината.

Сиймор, – най-сетне дойде и неговият ред – живя, а и умря, повлиян от тази родова биография точно толкова, колкото и всички останали братя и сестри. Вече споменах, че макар стихотворенията му да са строго индивидуални, макар да разкриват напълно природата му, той е писал всяко от тях, без да отрони трошица от собственото си житие – дори когато е бил възседнат от Музата на абсолютната радост. Това, макар може би да не е по вкуса на всеки, е според мен един висококултурен водевил – традиционното първо действие, човек, балансиращ с думи, чувства и златоглас корнет на брадата, вместо с обичайните атрибути – елегантен бастун, хром-никелова масичка и чаша за шампанско, пълна с вода. Но трябва да ви кажа нещо много по-съществено и многозначително от това. Откога го чаках. В Бризбън през 1922, когато Сиймор беше на пет, а аз на три години, Лес и Беси играха две седмици с Джо Джаксън – страшния Джо Джаксън с никелираното цирково колело, дето блестеше чак до последния ред на театъра. Години по-късно, малко след избухването на Втората световна война, тъкмо когато със Сиймор се бяхме нанесли в отделно апартаментче в Ню Йорк, баща ни – Лес, както ще го наричам занаят, се отби една вечер при нас, връщайки се от игра на карти. Видът му издаваше, че целия следобед му се бяха паднали много лоши карти. Влезе, твърдо решен отнапред да не сваля палтото си. Седна. Намръщи се на подредбата. Обърна ръката ми да провери дали пръстите не са пожълтели, после попита Сиймор по колко цигари пуши на ден. След това му се стори, че в чашата му имало муха.

Накрая, когато разговорът съвсем се запъна, скочи изведнъж и отиде да погледне една снимка – той с Беси, – която току-що бяхме заболи на стената. Гледа я навъсен цяла минута или повече, после се обърна с рязкост, която не би учудила никого в семейството, и попита Сиймор дали си спомня как Джо Джаксън си е играл с него, как го е возил по сцената на кормилото на колелото. Със синя риза, сиви дочени панталони, подпетени мокасини, запалена цигара и порязана от самобръсначката буза, Сиймор седеше в старото плюшено кресло в дъното на стаята. Той отговори сериозно и незабавно, по онзи особен начин, по който винаги отговаряше на въпросите на Лес – сякаш това са въпроси, които той цял живот е чакал да му бъдат зададени. Струва ми се, каза, че никога не съм слизал от вълшебното колело на Джо Джаксън. Освен че трогна баща ми до сълзи, този отговор беше в хиляди отношения верен, верен, верен.

Между предишния пасаж и този изминаха, изнизаха се малко повече от два и половина месеца. Издавам с неудоволствие този кратък бюлетин, защото той ме връща към момент, в който сякаш съм се готвел да доверя, че винаги използвам стол, когато работя, че в часовете за съчинения пия над трийсет кафета, а в свободното време майстора сам всичките си мебели; с една реч – тон на литератор, който на драго сърце обсъжда работните си навици, любимите си занимания и публикуемите си човешки слабости с интервюиращия от неделната литературна притурка на вестника. Въсъщност нямам никакво намерение да обсъждам тук чак толкова интимни неща. (Дори следя себе си съвсем изкъсо. Защото ми се струва, че тъкмо сега това съчинение е най-непосредствено застрашено от опасността да премине към фамилиарност, граничеща с бельото.) Голямото закъснение между двата пасажа, за което съобщих, се дължи на това, че девет седмици лежах на легло с остър хепатит. (Нали виждате какво имам предвид, като казвам „бельо“? Впрочем последните мои думи са взети почти направо от една популярна бурлеска. Втори комедиант: „Тоя хепатит ме държа в леглото девет седмици.“ Първи комедиант: „Дотам ли стигна, куче, да спиш и с мъже?“ Ако такива смешки са гаранция, че съм оздравял, по-добре да се връщам незабавно в Долината на болните.) Когато сега доверя – което е задължително, – че близо от една седмица съм на крак с отново поруменели бузи, чудя се дали читателят няма да изтълкува погрешно моята доверчивост – и то главно по два начина. Първо, дали няма да си помисли, че това е лек упрек към него, задето не е напълнил стаята ми с камелии. (Всеки ще разбере, предполагам с облекчение, че с всяка изминала секунда чувството ми за хумор изтича неудържимо.) И второ, дали въз основа на този болничен лист читателят няма да реши, че моето лично щастие, което така внимателно му натрапвам от самото начало на това съчинение, не е никакво щастие, ами просто болнавест. Тази втора възможност най-много ме тревожи. Не може да се отрече, че бях щастлив да работя върху това Запознаване. По свой начин, ще го нарека гръбен, бях неизказано щастлив и по време на боледуването. И имам щастието да заявя, че в този миг съм безумно щастлив. Но това не значи да отричам (боя се, че стигнах до истинската причина, която ме накара да измайсторя тази витринка за моето нещастно черно дробче)... повтарям, но това не значи да отричам, че болестта ми нанесе едничко, но страшно поражение. От дън душа мразя драматичните абзаци, но мисля, че тук наистина се нуждая от нов ред.

Първата нощ от последната седмица, когато се усетих достатъчно

здрав и читав, за да се върна към Запознаването, открих, че съм изгубил не вдъхновението си да пиша за Сиймор, ами местонахождението си. Докато ме нямаше, той бе израснал твърде много. Просто невероятно. Само за девет седмици послушният исполин, който оставих, преди да се разболея, бе израснал и се бе превърнал в най-близкото ми същество на тоя свят, в човека, който винаги е бил препреголям, за да се вмести в обикновен лист белова – или поне в който и да е лист от моите. Да си кажа право, обзе ме ужас, който ме държа цели пет нощи. Мисля обаче, че не е нужно да слагам повече черна боя, отколкото е необходимо. Защото всяко нещо може да има най-неочаквано и хубава страна. Нека ви кажа веднага, че тази вечер направих нещо, което ме кара да мисля, че утре вечер ще се върна към работата по-голям, по-самоуверен и по-неприятен от всякога. Преди около два часа просто препрочетох едно старо писмо – по-точно доста дълга бележка, – която една сутрин намерих на масата за закуска. За да бъде съвсем точен, това беше в 1940 и бележката бе затисната с половин грейпфрут. Само след минута-две ще имам неизразимото („удоволствие“ не е думата, която ми трябва)... ще имам неизразимото празноглавие да възпроизведа тук дума по дума дългата бележка. (О, хепатит, какво щастие си ти! Не познавам болест – а това включва и скръб, и злощастие, – която в края на краищата да не се разтваря като цвете или като хубава бележка. Нужно е само постоянно да се оглеждаш. Веднъж, когато беше единайсетгодишен, Сиймор беше заявил по радиото, че от цялата Библия най-много му харесва думата НАБЛЮДАВАЙ!) Преди да премина към главната тема, ще ми приляга, мисля, да се занимая с няколко по-незначителни работи. Такава възможност може да не ми се удаде втори път.

Не съм ви казал – и това е сериозен пропуск, – че когато беше удобно, а по-често – неудобно, имах навика, не, непреодолимия подтик да изпробвам новите си разкази върху Сиймор. С други думи да му ги чета на глас. Това аз правех молто аджитато¹⁵ с ясно обозначение за почивка накрая – почивка за всички. Искам да кажа, че Сиймор неизменно се въздържаеше от каквито и да било забележки, когато свърших. Обикновено той само се вторачваше в тавана за пет-десет минути – за тези четения винаги лежеше, проснат на пода, – после ставаше, тупваше (понякога) изтръпналия си крак и напускаше стаята. По-късно – обикновено след няколко часа, но в един-два случая и след няколко дни – нахвърляше някои бележки върху къс хартия или някое картонче и ми ги

15. Молто аджитато (ит., муз.) – много бурно и развълнувано. – Б. пр.

оставяше на леглото или на мястото ми на масата за ядене, а понякога (много рядко) ми ги изпращаше и по пощата. Ето няколко от тези кратки критични бележки. (Това е само замяване, няма смисъл да го отричам, макар че би трябвало.)

Ужасно, но вярно. Една честна Глава на Медуза.

Знам ли? Женският образ е великолепен, но художникът, изглежда, е бил преследван от твоя приятел, който е рисувал портрета на Ана Каренина в Италия. Няма нищо лошо в това преследване, дори е много хубаво, но нима нямаш свои гневни художници?

Това май ще трябва да се преработи, Бъди. Докторът е добре, но твърде късно му обръщаш внимание. През цялата първа половина зъзне навън на студа и чака да му обърнеш внимание, а той е главният ти образ. Този хубав диалог между него и сестрата не е на мястото си. Това би трябвало да е религиозен разказ, а е излязъл пуритански. Усещам намесата ти във всички негови постъпки. Излишна, струва ми се. И когато той, Лес или който и да било проклина всичко живо, не е ли това само низш вид молитва? Не вярвам бог да различава която и да е от разновидностите на богохулството. Тази превзета дума е измислена от поповете.

Извинявай. Този път не те слушах внимателно. Много извинявай. Първото изречение ме извади от релсите. „Хеншо се събуди тази сутрин с адски главобол.“ Толкова разчитам на теб да ликвидираш в белетристиката всички мошеници от рода на Хеншо. Просто няма такива. Ще ми го прочетеш ли още веднъж?

Моля те, разбери се със собствения си мозък. Той няма да те изостави, Бъди. А пък да го изхвърлиш сам ще е толкова нелепо, колкото да изхвърлиш прилагателните и наречията си, защото проф. Б. ти е казал така. Какво разбира той? И какво знаеш ти за собствения си мозък?

Седа и късам една след друга бележките до теб. Все ги започвам с думи като „Този разказ е великолепен като композиция“

или „Жената на камиона е много смешна“, или „Разговорът между двамата полицаи е страхотен“. Шикалката значи. И не мога да кажа защо. Още в самото начало започнах да ставам малко нервен. Звучеше ми като начало на нещо, което твоят главен враг Боб Б. определя като зашеметяващ разказ. Не мислиш ли, че той би окачествил този като стъпка в правилна посока? И не те ли тревожи това? Дори смешното у жената на камиона като че не е твое. То повече ми прилича на някаква универсална представа за смешното, която ти си възприел. Чувствам се измамен. Това ядосва ли те? Ще кажеш, че нашата кръвна връзка изкривява преценките ми. Тази мисъл тревожи и мен. Но аз мога да бъда и само читател. А ти писател ли си или просто писател на зашеметяващи разкази? Не ми трябва твоите зашеметяващи разкази. Искам злато.

Новият ти разказ не ми излиза от ума. Не зная какво да ти кажа за него. Разбирам колко голяма е била опасността да изпаднеш в сантименталност. Справил си се с нея много добре. Може би прекалено добре. Питам се дали нямаше да е по-хубаво, ако беше посбъркал някъде. Може ли да ти разкажа една история? Имало някога един голям музикален критик, виден специалист по творчеството на Волфганг Амадеус Моцарт. Дъщеричката му ходела в елитно училище, където пеела в хора. Един ден тя довела вкъщи своя съученичка и двете започнали да репетираат разни песнички от Ървинг Бърлин, Харолд Арлън, Джеръм Кърн¹⁶ и други от този род. Големият музиколог страшно се ядосал. Какъв е този боклук, защо децата не пеят прекрасните песни на Шуберт? Вдигнал се той при директора на училището и адски се развонял. Доводите на видния специалист направили силно впечатление на директора и той обещал да накастри учителката по музика, една много възрастна дама. Големият музиколог напуснал канцеларията в много добро настроение. По пътя към къщи прехвърлял мислено блестящите доводи, които изложил пред директора, и това още повече го окрило. Задишал с широко отворени гърди, ускорил крачка. И засвирил с уста една мелодийка. Коя ли? „К-к-к-Кети, хубава Кети“.¹⁷

16. Американски композитори на популярни песни. – Б. пр.

17. Стара простичка песен, известна на мало и голямо в САЩ. – Б. пр.

А сега дългата бележка. Ще бъде представена с гордост и смирение. С гордост, защото... е, да оставим това. Със смирение, защото може да ме чуе някой от моите другари от катедрата – все стари канцеларски шегаджии, – а пък аз си мисля, че рано или късно приложената тук бележка непременно ще бъде озаглавена „Деветнадесетгодишно Предписание за, писатели, братя и оздравяващи от хепатит, които са изгубили пътя и не могат да продължат“.

Мисля, че това е най-дългият критичен анализ, който Сиймор е писал за мой Литературен Труд, а това значи и най-дългата писмена комуникация, която съм имал с него. (Ние много рядко си пишехме, дори през войната.) Написан е с молив на няколко листа, които майка ми беше задигнала няколко години по-рано от хотел „Бисмарк“ в Чикаго. С него той откликваше на най-амбициозната ми творба, написана до това време. Годината беше 1940 и ние с него все още живеехме в доста гъсто население) апартамент на родителите ни. Аз бях двадесет и една годишен, толкова неизкусен, колкото може да бъде само един млад, непубликуван, зеленолик писател. Самият Сиймор беше на двайсет и три и току-що бе започнал петата си година като преподавател по английски в един от нийоркските университети. И тъй, следва пълният текст. (Разбирам, че взискателният читател може да се смути тук-таме, но най-лошото ще мине със самото обръщение. Щом то не смушава самия мен, не виждам защо трябва да смушава другиго.)

Скъпи ми Спящ Тигре,

Чудя се колцина са читателите, прелиствали страниците на ръкопис, докато авторът му хърка в същата стая. Искях сам да прочета това нещо. Този път ми беше трудничко да го възприема само слухово. Мисля, че твоята проза се превръща в единствения театър, който героите ти могат да приемат. Искам да ти кажа толкова много работи, че не зная откъде да започна.

Днес следобед написах почти цяло писмо на шефа на английската катедра, представи си, което звучеше така, сякаш ти си го писал. Това така ме зарадва, че реших непременно да ти го кажа. Много хубаво писмо. То ми напомни за онзи съботен ден през миналата пролет, когато отидох на *Die Zauberflote*¹⁸ с Карл, Ейми

18. *Die Zauberflote* (нем.) – Вълшебната флейта. – Б. пр.

и онова доста странно момиче, което те бяха довели заради мен. Тогава се бях докарал със зелената омая без твое знание. (Тук става дума за една от четирите скъпи вратовръзки, които си бях купил предишния сезон. Бях забранил на всичките си братя – но преди всичко на Сиймор, който имаше най-лесен достъп до тях – да се доближават до чекмеджето, където ги държех увити в целофан.) Не се чувствах виновен, че съм я взел, изпитвах само смъртен страх да не би да изкочиш изведнъж на сцената и да ме зърнеш в тъмния салон с твоята вратовръзка. Но думата ми беше за писмото. Помислих си, че ако работите стояха обратно, ако ти беше написал писмо, което да звучи, сякаш аз съм го писал, това щеше да те разтревожи. А мен този въпрос престана да ме занимава почти веднага. Едно от малкото неща, които ме натъжават на тоя свят – освен самия свят, – е това, че ти се разтревожаваш, ако Бу Бу или Уолт ти каже, че една или друга твоя мисъл звучи като моя. Ти приемаш това едва ли не като обвинение в пиратство, като удар по твоята индивидуалност. Толкова ли е лошо, че двамата си приличаме понякога? Ципата помежду ни е изключително тънка. И защо изобщо трябва да ни безпокоят тези неща. Преди две лета, когато отсъствах дълго, успях да установя, че ти, Зуи и аз сме били братя най-малко в четири от превъплъщенията си, а може би и повече. Нима това не е прекрасно? Индивидуалността на всеки един от нас започва от момента, в който признаем изключително тясната връзка помежду си и приемем неизбежното – да заимстваме един от друг шегите си, способностите си, идиотщините си, ако щеш. Забележи, че не включвам вратовръзките. Според мен вратовръзките на Бъди са негови и само негови, но е истинско удоволствие да вземеш някоя без разрешение.

Сигурно ти се вижда чудовишно, че се занимавам не толкова с разказа ти, колкото с вратовръзки и други глупости. Но това не е вярно. Аз просто събирам мислите си. И мисля, че тези баналности ще ми помогнат да се съсредоточа. Навън е вече ден, а аз не съм мръднал от мястото си, откакто ти си легна снощи. Какво блаженство е да бъда твоят пръв читател. И то би било дважд по-голямо, ако не подозирах, че цениш моето мнение повече от собственото си. Не е редно наистина да разчиташ толкова много на моето мнение за собствените си разкази. Та нали в тях си ти! Може да не си съгласен с мене, но съм убеден, че именно аз съм сторил нещо, за да се стигне до такова положение. Дори да си

посипя главата с пепел, вината си е вина. Тя не се маха. Не може да бъде анулирана. Не може дори да бъде разбрана напълно, сигурен съм – нейните корени се крият дълбоко в личната и много далечна карма. Единственото ми спасение, когато изпадна в такова състояние, е мисълта, че вината е несъвършена форма на познанието. Несъвършенството ѝ обаче съвсем не означава, че не може да бъде използвана. Въпросът е да я вкараш в работа, преди тя да те е парализирала. Затова започвам незабавно да пиша какво мисля за твоя разказ. Имам непреодолимото усещане, че ако бързам, вината ми най-добре и най-вярно ще послужи на моите цели. Наистина мисля така. Побързам ли, може би ще мога да ти кажа нещо, което от години съм искал да ти кажа.

Сигурно сам разбираш, че този разказ е голям скок. Дори не един. Когато си легна, помислих си дали да не събудя цялата къща и да дам банкет в чест на нашия брат, нашия прекрасен скачач. Какво ми стана, че не вдигнах всички? Що за човек съм аз? Тревожен човек в най-добрия случай. Тревожат ме големите скокове, които мога да отменя с поглед. И мечтая да направя такъв скок, че да те изгубя от поглед. Извинявай за последното. Сега вече пиша много бързо. Според мен новият ти разказ е тъкмо този, който отдавна си чакал. А и аз в известен смисъл. Знаеш, че мене ме крепи най-вече гордостта. Ала тя е и главната ми тревога. За твоё добро, не ме карай да се гордея с тебе. Мисля, че точно това исках да кажа. Напиши разказ, който само да ме държи дълго нащрек. Дръж ме до пет само защото всички твои звезди са изгрели, не за друго. Извинявай за подчертаването, но за първи път ти казвам нещо за твой разказ, от което главата ми да се замае. Моля те, не ме оставяй да кажа друго. Тази нощ ми се струва, че каквото и да кажеш на един писател, след като си го помолил да остави звездите си да изгреят, няма да бъде нищо повече от литературен съвет. А съм убеден, че „добрите“ литературни съвети водят до творби като „Мадам Бовари“. Двама души с изискан вкус хващат Флобер и искат от него да напише шедьовър. И така убиват възможностите му да излее сърцето си. Той умира, увенчан с лаври, които не заслужава. Писмата му са непоносими. Изпипани много повече, отколкото би трябвало. Пропиляно време. Доплаква ми се, като ги чета. Тази нощ не смея да ти кажа нищо друго, мили Бъди, освен най-баналното: следвай сърцето си. До победа или поражение. Така ми се беше ядосал, когато бяхме при

наборната комисия. (Предната седмица ние с него, както милиони други американски младежи, се бяхме явили пред наборната комисия в най-близкото училище. И го забелязах, че се смее на нещо, което бях написал във формуляра си. По целия път към къщи той отказваше да ми обясни какво му се е видяло толкова смешно. Както може да потвърди всеки от нашето семейство, Сиймор беше в състояние да се инати като магаре, когато ставаше дума за нещо хубаво.) Знаеш ли защо се смеех? Ти беше написал, че професията ти е писател. В живота си не съм срещал по-смешен евфемизъм. Кога писането е било твоя професия? Никога. То е твоята религия. Сега съм попревъзбуден. И понеже това ти е религията, знаеш ли какво ще те питат, когато умреш? Но нека ти кажа първо какво няма да те питат. Няма да те питат дали си работил над някой великолепен, вълнуващ разказ, когато си умираш. Няма да те питат дали той е бил дълъг, или кратък, тъжен или смешен, публикуван или непубликуван. Няма да те питат дали си бил в добра, или лоша форма, когато си го писал. Няма да те питат дори дали това и само това е творбата, над която би работил, ако си знаел, че с нейният край идва и твоят. Мисля, че само на горкия Съорен К. може да бъде зададен такъв въпрос. А за теб съм сигурен, че ще ти зададат два въпроса: изгрели ли са били звездите ти? Вложил ли си сърцето си в написаното? Да знаеш само колко лесно ще ти е да отговориш с „да“ и на двата въпроса. Виж какво, седнеш ли да пишеш, винаги гледай да се сещаш, че преди да станеш писател, дълго време си бил читател. Запечатал веднъж това в главата си, сядаш спокойно и се запитваш каква творба би се харесала най-много на Бъди Глас като читател, ако трябва да избира по сърце. Следващата стъпка, решителната, е толкова проста, че чак не е за вярване. Сядаш и без да ти мигне окото, написваш сам творбата. Дори не подчертавам това. То е толкова важно, че не се нуждае от подчертаване. О, Бъди, имай тази смелост. Довери се на сърцето си. Ти си достоен художник и то няма да ти изневери. Лека нощ. Сега съм страшно превъзбуден и донякъде драматичен, но ми се струва, че бих дал всичко на тоя свят, за да те видя да напишеш нещо, каквото и да било, разказ, поема, дърво, в което наистина да вложиш сърцето си. Хайде утре вечер да отидем на театър с цялата тайфа. С обич

С.

Бъди Глас отново заема мястото си на страницата. (Разбира се, Бъди Глас е псевдонимът ми. Истинското ми име е майор Джордж Филдинг Антикулминацията.) Аз също съм превъзбуден и малко драматичен и всичките ми нажежени импулси ме карат в този миг да дам буквално звездни обещания на читателя за нашата среща утре вечер. Но ако съм умен, мисля ще е по-добре да си измия зъбите и да се метна в леглото. Ако тази дълга бележка на брат ми е малко трудна за четене, то отпечатването ѝ в много екземпляри за приятели беше направо изтощително. В този миг съм загърнат в красивия небесен плащ, който той ми подари и който ми казва: хайде по-бързо се оправяй от твоя хепатит и твоята плахост.

Дали няма да бъде твърде прибързано, ако съобщя на читателя как-во смятам да правя от утре вечер. Десет години, та и повече мечтая да чуя въпроса „Как изглеждаше брат ти“, само че зададен от някой, който няма да припира за бързи и отривисти отговори. Накратко голямото творение, „нещото, каквото и да било“, с което, както ми подсказва моят многоуважаван орган за мислене, би ми било най-приятно да се занимавам, е пълно физическо описание на Сиймор, написано от човек, дето не бърза като щур да махне това нещо от главата си – с една дума, колкото и безсрамно да е – от мен.

Косата му налита в бръснарницата. Сега е утре вечер и аз седя тук облечен, не ще и дума, в смокинг. Косата му налита в бръснарницата. Господи, боже мой, с това ли започвам? Няма ли лека-полека да се сложи ред в тая къща? Възможно е. Не го вярвам, но е възможно. Ако настоявам за съчетание от селективност и широка обрисовка, тогава съм аут още преди да съм започнал. Не мога да подбирам, не мога да се пазя с този човек. Допускам, че подходът към някои неща ще бъде крайно чувствителен, но нека поне веднъж в живота си не гледам под лупа всяко изречение, иначе съм загубен. Косата му, която налита в бръснарницата, е първата абсолютно натрапваща се в съзнанието ми мисъл. Ходехме да се подстригваме обикновено през едно радиопредаване, тоест веднъж на две седмици. Това ставаше веднага след училище. Бръснарницата се намираще на 108-а улица и Бродуей, сгъшена свенливо (стига де) между китайския ресторант и деликатесния магазин. Ако бяхме забравили да си изядем закуската или – по-вероятно – бяхме я „изгубили“ някъде, купувахме си за петнайсетина цента нарязан салам и малко туршийка с копър и ги ядахме на столовете в бръснарницата – преди да се разхвърчат коси. Бръснарите се казваха Марио и Виктор. Сигурно са

починали – толкова години минаха – от прекомерна употреба на чесън, която отвежда в гроба всички нюйоркски бръснари. (Хайде! Изрежи това. Унищожил го още в зародиш.) Сядахме на съседни столове и когато Марио свършеше с мен и се готвеше да свали и да изтръска кърпата, винаги се оказваше, че по мене има много повече коса от Сийморовата, отколкото от моята. Много малко неща в живота ми – преди или след този период – са ме дразнили повече от това. Само веднъж не се съдържах, което беше колосална грешка от моя страна. Със сърдит глас изтръсих, че неговата „глупава коса“ все налита на мен. Още в същия миг съжалих, но камъкът беше хвърлен вече. Той нищо не каза, но това веднага започна да го тревожи. Вървахме смълчани към къщи и нещата отиваха от зле към по-зле; той явно се мъчеше да измисли как да забрани на косата си да налита на брат му в бръснарницата. Разстоянието от Бродуей до нашия блок ми се стори страшно. Никой в семейството ни не можеше да протревожи това разстояние тъй, както Сиймор можеше, стига да имаше подходящ материал за това.

Достатъчно за тази вечер. Изтощих се.

Само едно нещо още. Какво искам аз (курсивът навсякъде мой) от едно физическо описание на Сиймор? Каква работа искам да ми свърши то? Да, искам да го пратя в някое списание; искам да го публикувам. Но не е това – аз винаги съм искал да публикувам. По-важното, изглежда, е начинът, по който ще стигне до списанието. Да, това е важното. Мисля, че знам. Дори много добре знам, че знам. Искам да го изпратя, без да прибягвам до марки и канцеларски плик. Ако е истински портрет, нищо по-лесно от това да му купя билет за влака, да му сложа един сандвич и термос кафе или чай и толкоз. Останалите пътници във вагона трябва да се поотдръпнат от него, все едно че е малко пиян. О, щастлива мисъл! Нека той излезе от тази игра пиян. Но какво значи пиян? Пиян като близък човек, който след като е спечелил крайно тежка игра на тенис, цъфва, ухилен до уши, на прага и те пита: Видя ли как му забих последната? Да. Oui.

Друга вечер. Това ще се чете, не забравяй. Кажете на читателя къде се намираш. И се дръж любезно – да не загазиш. О, да, разбира се. Намирам се в оранжерията, току-що позвъних за бутилката портвайн и тя ще бъде донесена всеки момент от стария семеен прислужник – една изключително интелигентна тлъста, зализана мишка, която изяжда всичко в къщата освен изпитните работи.

Връщам се към косата на Сиймор, тъй като вече я сложих на страницата. Преди да почне да пада на шепи, на шепи – около

деветнайсетата му годишнина, – тя беше много къдрава. Почти ситно къдрава, ама не съвсем. Ако беше така, щях да го кажа направо. Тази коса просто молеше да я скубят и наистина я скубеха; малките в семейството автоматично посягаха към нея, дори по-често, отколкото към носа, който, бога ми, също беше забележителен. Но за него по-късно. Сиймор беше много космат човек, младеж, юноша. Останалите дечурлига в семейството – особено момчетата, но не само те, – сюррията предпубертетчета, дете все щъкаха из къщата, изпадаха в захлас при вида на китките му. На единайсетгодишна възраст брат ми Уолт имаше навика да се вторачва в китките на Сиймор и да го кара да си свали пуловера. „Хей, Сиймор, свали си пуловера. Свали го де. Не ти ли е топло?“ А Сиймор му отговаряше със слънчева усмивка. Той обичаше тези грубовати шеги на по-малките. И аз ги обичах, само че от време на време. А той винаги. Той цъфтеше, избуяваше върху почвата на всички нетактични и необмислени забележки, отправяни му от по-малките. Сега, когато сегиз-тогиз дочуя не дотам приятни вести за подвизите на по-малките ми братя и сестри, неизбежно си спомням каква огромна радост доставяха те на Сиймор. Помня как веднъж четиригодишната Франи, седнала в скута му, възкликна с безмерно възхищение: „Сиймор, зъбките ти са толкова хубави, толкова жълти!“ Той щеше да падне от удоволствие. „Чу ли я какво каза?“

Едно от нещата, които казах по-горе, ме кара да се замисля. Защо аз само от време на време обичах тези шеги на по-малките? Несъмнено защото съдържаша понякога злобица, когато биваха насочени към мен. Много е възможно да съм я заслужавал. Но, питам се, какво знае читателят за многочислените семейства? И което е по-важното, ще изтърпи ли не друг, а аз да му обясня този въпрос? Мога да кажа поне следното: ако си по-голям брат в многочислено семейство (в което разликата между Сиймор и Франи е горе-долу осемнайсет години) и сам си поел или някой е имал непредпазливостта да ти възложи ролята на наставник и опекун, почти невъзможно е да не се превърнеш и в надзирател. Но дори надзирателите се произвеждат в различни форми, размери и цветове. Така например, когато Сиймор кажеше на близнаците, на Зуи или Франи или дори на мадам Бу Бу (която е само две години по-малка от мен) да си събуват галошите, преди да влязат в апартамента, всеки от тях възприемаше думите му така: не се ли събуете, ще оставите стъпки по пода и после Беси ще трябва да се трепа с парцала. А когато аз им кажех да си събуят галошите, те го приемаха като обида: който не се събува е палачор. Оттук произтичаше и разликата в начина, по който те се

шегуваха с него и с мен. За съжаление това признание не може да не прозвучи подозрително откровено и предразполагащо. Какво да сторя в такъв случай? Трябва ли да спирам цялата работа всеки път, когато в гласа ми се прокрадва откровеност? Мога ли да очаквам от читателя да знае, че не бих се подценявал – в случая, не бих подчертавал лошите си ръководителски качества, – ако не изпитвах увереност, че в къщата не бяха съвсем безразлични към мен? Ще помогне ли, ако повтора на каква възраст съм сега, когато пиша това? Четиридесетгодишен мъж с прошарена коса и поомекнал задник, с прилично коремче и съответно прилични изгледи, че няма да зафуча сребърната си лъжичка на пода, ако тази година не успее да влезе в баскетболния отбор или ако не ме приемат в офицерската школа, защото не умея да отдавам чест. На всичко отгоре едва ли има писмена изповед, която да не понамирам, да не издава гордостта на писателя от това, че се е отказал от гордостта си. Изповядва ли се някой публично, номерът е да се вслушваш в онова, което той не изповядва. В някакъв период от живота си (за съжаление обикновено успешен) човек може най-неочаквано да реши, че е по силите му да си признае как е взел с измама последните си изпити в колежа, а не е изключено и да разкрие, че между двайсет и втората и двайсет и четвъртата си година е бил импотентен, ала тези сами по себе си смели признания не са гаранция, че ще разберем дали веднъж не се е случило да грабне любимия си хамстер и да му стъпче главата. Съжалявам, че се разпростирам по този въпрос, но мисля, че имам законно основание да се тревожа. Пиша за единствения от всички мои близки и познати, който според моите виждания беше наистина голям, за единствения човек с подобни измерения, който нито за миг не ме е карал да го подозирам, че е пазил на скрито цял гардероб немирни, досадни малки суетности. За мен е ужасно, дори чудовищно, че се налага да се питам дали понякога не го измествам в това писание. Дано ми простите, че ще ви го кажа, но не всички читатели са опитни читатели. (Когато Сиймор беше на двайсет и една, почти пълноправен професор по английски, и беше преподавал вече две години, веднъж го попитах притеснява ли го нещо в преподавателската работа. Той отговори, че едва ли нещо го притеснява, но има едно, което го плаши: изписаните с молив бележки по полетата на книгите от колежанската библиотека.) Ей-сега свършвам с това. Повтарям, не всички читатели са опитни читатели; за мене се казва – критиците всичко казват и най-напред лошото, – че на пръв поглед имам много качества като писател. От все сърце се боя, че има читатели, които ще намерят известно очарование в това, че съм доживял до четирийсет; тоест,

за разлика от някои други в тази книга, не съм бил толкова „себичен“, че да извърша самоубийство и да потопя в скръб цялото любящо семейство. (Казах, че свършвам с това, но очевидно, няма да свърша. Не защото не държа желязотвърдо на думата си, а защото за да завърша, както му е редът, ще трябва да се докосна – боже мой, да се докосна – до подробности от неговото самоубийство, а при скоростта, с която се движа, няма да мога да сторя това поне още няколко години.)

Във всеки случай, преди да си легна, ще ви кажа нещо, което ми се струва крайно уместно. И ще бъда много благодарен, ако всеки направи всичко възможно да не го приеме като категорична допълнителна мисъл.

И тъй, мога да ви кажа по каква причина фактът, че сега съм на четирийсет, се превръща в една чудовищна сгода-несгода. Когато си отиде, Сиймор беше на четирийсет и една. Само за да го докарам до тази изключително непочтена възраст ще са ми нужни дълги месеци, а може би и години. Засега ще го виждате само като дете или юноша (и никога като кърмаче, надявам се). Когато съм с него, аз също ще бъда дете или юноша. Но винаги ще си давам сметка – а вярвам, и читателят, макар и не тъй усърдно, – че режисурата на това представление е в ръцете на един малко шкембест човек почти на средна възраст. Ако питате мен, мисълта за това не е нито повече, нито по-малко тъжна от повечето неща в живота и смъртта. Споменах вече нещо по този въпрос, но пак ще кажа: стопроцентово съм убеден, че ако си сменяхме местата и Сиймор заемеше моето кресло, той така щеше да се притесни – не, да се поболее – от възмутителното си превъзходство като разказвач и постановчик, че веднага би се отказал от цялата работа. Няма да говоря повече по този въпрос, но добре че стана дума. Защото това е самата истина. И бъдете така добри не само да я видите, а и да я почувствате.

Май че няма да си лягам. Някой от навалищата е убил съня. Браво на него.

Писклив, неприятен глас (не е от моите читатели): Нали обеща да ни кажеш как е изглеждал брат ти. Стига с тия гнусни разбори и лепежи.

Няма стига. Точно лепежът ми е нужен до последната капка. Мога да мина и с по-малко разбори, но лепежът ми трябва до капка. И ако има надежда да завърша благополучно всичко това, точно на лепежа разчитам.

Мисля, че мога да опиша лицето на Сиймор, фигурата му, маниерите – всичко – по всяко време от неговия живот (без годините отвъд

океана) и да получа една сносна прилика. Без скромности, моля. Идеален образ. (Кога и къде ще трябва да кажа на читателя каква способност за възпроизвеждане, каква силна памет имаха някои в семейството? Например Сиймор, Зуи, самият аз. Не мога да отлагам това до безкрай, но дали пък няма да стои грозно, като се напечата?) Огромна помощ би било за мен, ако някоя добра душа ми изпрати телеграма, за да ми съобщи точно кой Сиймор предпочита да опиша. Ако трябва просто да опиша Сиймор, изобщо Сиймор, имам почти готов много жив портрет, но в него той се явява едновременно на осем, осемнайсет и двайсет и осем години, с буйна коса и много плешив, с къси летни панталонки на червени райета и с изгоряла от слънцето сержантска риза, седнал в позата на Буда и седнал на един балкон на 86-а улица. Усещам опасността да представя точно такъв портрет, а не ми се ще. Ако не друго, той ще разтревожи Сиймор. Трудно е, когато позиращият ти е близък. Но мисля, че брат ми няма да се разтревожи особено, ако след надлежна консултация с интуицията си реша да прибягва до нещо като литературен кубизъм, за да опиша лицето му. А щом е така, изобщо няма да се разтревожи, ако изпиша останалото само с обикновен шрифт – стига да ми го подскаже интуицията. Лично аз нямам нищо против да използвам някакъв вид кубизъм, но интуицията с все сила ме тика да му обявя война от дребнобуржоазни позиции. Ще видим, утрото е по-мъдро от вечерта. Лека нощ. Лека нощ, госпожа Кратуна. Лека нощ, Досадно Описание.

Тъй като ми е малко неудобно да говоря от свое име, тази сутрин реших, и то в клас (докато се бях втренчил, боже прости ме, в невероят-но прилепналите панталони на госпожица Валдемар), че най-благовъзпитано би било да дам първо думата на някой от родителите ми. А нима има някой по-подходящ за това от Правечната Майка? В случая обаче рисковете са огромни. Ако сентиментът не винаги успява да направи някои хора лъжци, то тази работа свършва безупречно естествената им неправдоподобна памет. Така например едно от най-слабите места на Беси беше ръстът на Сиймор. Мислено тя го виждаше като необикновен дългуч, тексаски тип, който все се навежда, за да мине през вратата. А истината е, че той беше висок пет фута и десет и половина инча¹⁹ – тоест нисък висок човек според съвременните поливитаминозни мерила. Той смяташе, че това е добър ръст. Нямаше слабост към високите. Когато близнаците надхвърлиха шест фута, известно време се питах дали няма да им изпрати съболезнователна телеграма. Мисля си, че ако беше жив сега, щеше да ходи вечно ухилен от радост, че Зуи, актьорът, не израсна много. Сиймор беше твърдо убеден, че истинският актьор има, нисък център на тежестта.

Това „вечно ухилен“ беше грешка от моя страна. Как ще го накарам сега да не се смее повече. Ще бъда много щастлив, ако някой друг искрен писател ме замести тук. Когато се залових с тази професия, първата ми работа беше да се закълна, че ще убивам всякакви усмивки и хиления на героите си. Жаклин се ухили. Едрият ленив Брус Браунинг се усмихна кисело. Младежка усмивка озари набръчканото лице на капитан Миттагесен. Отвратително. И все пак няма отърване. Затова ще започна с най-лошото, че да ми се махне: според мен Сиймор имаше много, много хубава усмивка за човек, чието зъбно състояние беше някъде между горе-долу и лошо. Това, което нито за миг не би ме обременило, е да опиша механиката на тази усмивка. Често пъти тя се изтегляше назад или минаваше напред, когато целият останал физиономичен трафик или беше спрял или се движеше в обратна посока. Сийморовото делко не отговаряше на стандарта, дори на семейния стандарт. Той можеше да изглежда сериозен, да не кажа погребален, когато се духаха свещичките на тортата на някой детски рожден ден. От друга страна, можеше да добие радостен вид, когато някое от децата му покажеше разкъравеното си рамо, одрано при плуване под сала. Технически погледнато, на него му липсваше обикновената усмивка, но въпреки това няма да сбъркам, ако

19. Това е равно на 179 см. – Б. пр.

кажа (дори това да дойде в повече), че нищо човешко не беше чуждо на неговото лице. Усмивката тип одрано рамо например понякога можеше да те извади извън кожата, особено ако одраното рамо е твое, но тя можеше и да те разсее, да ти отвлече вниманието от болката. Сериозният му вид на рождени дни и на гошавки не пречеше никому, както не пречеше никому и ухиленият му вид, когато се случеше да присъства на първо причастие. Казвате, че говоря така, защото ми е брат, но не сте прави. Хора, които изобщо не го познаваха или само слабо го познаваха, или просто го знаеха като радиознаменитост, действаща или в оставка, понякога оставаха смутени от някое негово изражение или от липсата на изражение, но това траеше само миг. И в повечето такива случаи жертвите изпитваха нещо близко до любопитство, но никога негодувание или озлобление. Обяснението не е толкова сложно: всяко негово изражение беше безхитростно. Когато възмъжа (сега май говоря така, защото ми е брат), той беше, кажи-речи, единственият човек с открито лице в района на Голям Ню Йорк. Ако някога съм виждал нещо хитро, неистинско в лицето му, то е било само в случаите, когато съзнателно забавляваше някои свои кръвни роднини в апартамента. Но дори това не ставаше всеки ден. Общо взето, Сиймор си хапваше от настроението с умереност, която липсваше на всички останали в къщата. Това, подчертавам, не означава, че настроението не е било важна съставка от храната му, а говори за друго – че обикновено той вземаше най-малкото парче. Дежурните семейни заяждания почти неизменно се падаха нему, ако го нямаше баща ни, и той обикновено ги гълташе с охота. За да бъде разбран напълно, ще дам достатъчно ясен пример: когато му четях на глас новите си разкази, той имаше непоклатимия навик при всеки разказ да ме прекъсва веднъж посред някой диалог и да ме пита дали ми е известно, че имам усет за ритъма и благозвучието на разговорната реч. Задавайки въпроса, той си придаваше дълбокомислен вид, което явно му доставяше удоволствие.

А сега Ушите. Всъщност аз имам цяло филмче за тях, макар и поиздраскано. Сестра ми Бу Бу, на единайсет години, скача като щура от масата по време на вечеря и минутка след това се връща с две халкички, изтръгнати от бележник със свободни листа. Окачва ги на ушите на Сиймор и е страшно доволна от ефекта, а той не ги сваля цяла вечер. Не е изключено да са му разранили ушите. Но тези обици не му отиваха. Боя се, че той нямаше уши на пират, а по-скоро уши на стар кабалист или стар Буда. Изключително дълги и месести в долната част. Помня как преди няколко години отец Уейкър, който се беше отбил въщи с

черните си дрехи, ме попита, докато решавах кръстословицата в „Таймс“, дали ушите на Сиймор не водят началото си от династията Тан²⁰. Самият аз бих ги отнесъл към по-ранен период.

Отивам да си легна. Може би първо ще глътна малко алкохол в библиотеката и после право в леглото. Защо всичко това ме изтощи толкова? Ръцете ми са потни, стомахът ми ври. Честният човек нещо не е добре.

Остават очите и може би (казах може би) носят, изкушавам се да подмина останалите части от лицето и да пратя по дяволите всякаква изчерпателност. Не бих могъл да понеса обвинението, че не съм оставял нищо за въображението на читателя.

В едно-две поддаващи, се на описание отношения очите му приличаха на моите и на очите на Лес и Бу Бу, защото (а) цветът на очите на тези типове може да бъде определен скромно като много тъмна супа от волска опашка или като еврейско тъжнокафяво, и (б) защото всички ние имахме кръгове под очите, а в два случая – направо торби. С това обаче се изчерпват всички интрасемейни сравнения. Може би ще бъде малко некавалерско спрямо дамите от групата, но ако трябва да се гласува за най-хубавите очи в семейството, ще дам гласа си за Сиймор и Зуи. Въпреки че техните очи бяха съвсем различни, и не само по цвят. Преди няколко години публикувах един изключително досаден, запомнящ се, неприятно спорен и напълно безуспешен разказ за даровито момченце, което пътува с презокеански параход, и някъде в този разказ имаше подробно описание на очите на момчето. По едно щастливо съвпадение разполагам със същия разказ, който в момента е забоден с вкус на ревера, на банския ми халат. Цитирам: „Очите му, светлокафяви на цвят и не много големи, леко бягаха – лявото повече от дясното. Но не бягаха дотам, че да изглежда кривоглед или да се забелязва това от пръв поглед. Бягаха точно толкова, колкото да се отбележи този факт, и то само с уговорката, че човек би трябвало много дълго и сериозно да се замисли, преди да си каже, че повече биха му харесали, ако бяха по-прави, по-дълбоки, по-кафяви или по-раздалечени.“ (Дали да не спра за секунда, че да си поемем дъх?) Истината е (не се шегувам), че това изобщо не са очите на Сиймор. Неговите очи бяха тъмни, много големи и съразмерно разположени, да не говорим, че в тях нямаше и помен от кривогледство. Въпреки това най-малко двама от членовете на нашето семейство бяха убедени и го казваха, че с това описание съм се бил домогвал до очите

20. Китайска императорска династия (618–907). – Б. пр.

на Сиймор; и дори намираха, че в известен смисъл съм се справил нелюбопитно. В действителност над неговите очи се спускаше свръххепиричен воал и се получаваше нещо като тук съм, няма ме – само дето нямаше никакъв воал и точно там е цялата мъчнотия. Друг един палав писател – Шопенхауер, се опитва в една от веселяшките си творби да опише подобни очи и забърква каша, която, драго ми е да го отбележа, по нищо не се различава от моята.

Така. Сега носът. Самоуспокоявам се, че няма много да боли.

Ако по което и да е време между 1919 и 1948 влезехте в някоя претърпана стая, в която сме се случили ние със Сиймор, бихте познали може би само по едно – но със стопроцентова сигурност, – че сме братя. Носовете... е, и брадите, в смисъл предната част на долната челюст. Но брадите мога да прескоча лесно, като кажа, че у нас въпросната част почти липсваше. Носове обаче имахме, и то какви, а бяха и почти тъждествени: два големи, месести, провиснали израстъка, които нямаха нищо общо с нито един друг нос в рода с яркото изключение на носа на милия ни пращядо Зозо, който нос така стърчеше от една стара дагеротипия, че бая ме плашеше като малък. (И представете си, Сиймор, който никога не си правеше, тъй да, се каже, анатомични шегги, веднъж доста ме изненада, питайки се дали нашите носове – неговият, моят и на пращядо ни Зозо – не поставят същата дилема, каквато поставят някои бради, с други думи, къде ги слагаме като спим – над завивката или под нея.) Има опасност обаче всичко това да прозвучи твърде високомерно. Ето защо искам да заявя ясно – дори нахално, ако е нужно, – че те нямат нищо общо с романтичния израстък на Сирано. (А това, както и да го вземете, е опасна тема в този смел нов психоаналитичен свят, в който, кажи-речи, всеки знае кое е по-важно – носът на Сирано или неговите остроумици, и в който е организиран широк международен клиничен заговор с цел да се запушат устата на всички големоноси, които безспорно са мълчаливи душици.) Мисля, че единствената разлика, която заслужава да се отбележи в дългите и широки рамки на нашите два носа, е забележителната извивка надясно в средната част на Сийморовия нос – една допълнителна асиметричност. Сиймор винаги подозираше, че тъкмо тя бе причината моят нос да изглежда патрициански в сравнение с неговия. Той се сдобил с асиметрията, когато някой заплес от семейството тренирал удари с бейзболната бухалка в хола на стария ни апартамент на Ривърсайд Драйв. Носът му си остана тъй след злополуката.

Ура. Свърших с носа. Лягам си.

Още не смея да погледна какво съм написал досега. Тази вечер усилено ме преследва старият професионален страх да не би да се превърна в изхабена машинописна лента, когато удари полунощ. Но ме успокоява мисълта, че не представям портрета на шейха на Арабия. Това, надявам се, е почтено и правилно. Същевременно моята несръчност и, да кажем, пристрастност, не бива да заблуждават никого и да го карат да мисли, че Сиймор е бил, според обичайната досадна терминология Привлекателен Грозен Мъж. (Това във всички случаи е крайно съмнителен етикет, използван обикновено от някои жени, реални или измислени, за да оправдаят безподобното си влечение към нечувано сладководумни демони или понякога към зле възпитани баровци.) Ако е нужно да набивам тази тема – а аз вече я набивам, – трябва да кажа, че ние, макар и с известни разлики, бяхме две очевадно „грозновати“ деца. Господи, колко грозни бяхме. Ще ми се да отбележа, че външността ни „се подобри чувствително“, когато възмъжахме и лицата ни се „напълниха“, но наред с това държа да потвърдя и препотвърдя, че в детските и юношеските ни години много съвсем разумни хора се стряскаха и изпитваха болка, като ни видеха. Говоря, разбира се, за зрели хора, а не за тогавашните ни връстници. Повечето деца трудно изпитват болка – поне този вид болка. И освен това не са особено великодушни. Често пъти на детски празници се случваше някоя показно либерална майка да предложи да играем на поща; мога да свидетелствам, че двете най-големи деца на семейство Глас никога не получаваха писма – освен ако ролята на пощальон не се паднеше на едно момиченце, на което викахме Шарлот Капот и което, между нас казано, беше малко шантаво. Питате дали това пренебрежение ни е тревожело, така ли? Дали ни е причинявало болка? Премисли внимателно сега, писателю. Моят бавен, добре обмислен отговор е: почти никога. Ако става дума лично за мен, мога да дам три обяснения за това. Първо, ако не се броят два интервала на колебание, аз през цялото си детство вярвах – благодарение главно на Сиймор, но не само на него, – че съм нечувано очарователно и много способно момче, а пък ако някой мисли другояче, това никак не ме засяга, то си е за негова сметка. Второ (съмнявам се дали ще изтърпите), още преди да стана на пет години бях изпълнен с розова увереност, че когато порасна, ще стана суперписател. И трето, с незначителни отклонения, и то неискрени, винаги се радвах и гордеех, че по външност малко или много приличам на Сиймор. Колкото до него, нещата, както обикновено, стояха различно. Смешният му

вид ту много го тревожеше, ту изобщо не го тревожеше. В първия случай се тревожеше не за себе си, а за други и във връзка с това сега се сещам за нашата сестра Бу Бу. Сиймор беше луд за нея. Това не е кой знае какво, защото той беше луд за всекиго от семейството и за много хора извън него. Както всички млади момичета, Бу Бу премина през един период – за щастие възхитително кратък, – когато припаднаше и умираше поне два пъти на ден заради гафове и грешки на по-възрастните. В разгара на този период любимата ѝ учителка по история беше влязла в час с петънце от торта на бузата си, което бе достатъчна причина Бу Бу да припадне на чина си. Много често обаче тя се прибираше вкъщи в таква състояние по други, не дотам дребни причини и именно тогава Сиймор сериозно се безпокоеше и тревожеше. Той особено се тревожеше за нея, когато, да речем, имахме гости и някой от тях пристъпеше към нас (към него и мен), за да ни каже: тази вечер сте много хубавички.

Такива или подобни неща ставаха нерядко, и Бу Бу все се случваше наблизко, готова да припадне и да умре.

Може би не би трябвало да гледам така леко на възможността да прекаля с темата за неговия образ, неговия физически образ. Готов съм да призная, че методите ми още не са достигнали пълното съвършенство. Изглежда наистина прекалявам с това описание. Сега виждам например, че съм обрисувал едва ли не всяка черта на лицето му, а още не съм се и докоснал до живота на това лице. Сама по себе си тази мисъл – неочаквана за мен – е зашеметяващ удар. И макар краката ми да са подкосиха от него, макар той да ме смаза, у мен остана непокътнато, здраво и читаво, едно убеждение, което нося от самото начало. Не, „убеждение“ не е точната дума. Това е по-скоро награда за боксьор, който търпеливо понася всички удари, грамота за издръжливост. А аз имах предвид вещина, нещо като редакторско прозрение, придобито от всичките ми несполучливи опити през последните единайсет години да опиша Сиймор на книга, и тази вещина ми казва, че той не може да бъде изобразен с половинчати средства. От 1948 насам съм написал и изгорил театрално поне дузина разкази за него, някои от които – дали да го кажа? – доста живи и четивни. Но в тях Сиймор го няма. Обрисувай Сиймор с половинчати средства и всичко ще се превърне в лъжа. Може би артистична лъжа, може би дори изящна лъжа, но все пак лъжа.

Мисля, че трябва да остана още час, час и нещо. Тъмничарю! Имай грижата този да не си ляга.

Има толкова много неща, които не са за подценяване. Ръцете му например бяха много хубави. Колебая се да кажа красиви, защото никак

не ми се ще да стигна до отвратителното съчетание „красиви ръце“. Дланите му бяха широки, мускулът между палеца и показалеца – неочаквано развит, „силен“ (не, се безпокойте, кавичките са ненужни), а пръстите му – по-дълги и по-тънки дори от Бесините; за средния му пръст сякаш беше нужен шивашки метър, за да се измери.

Мисля си за този последен пасаж. По-точно, за възхищението, с което той е пропит. И се питам до каква степен ми е позволено да се възхищавам от ръцете на брат ми, без това да предизвика съмнения у модните психоаналитици. В юношеските ми години липсата у мен на противоестествено полово влечение (с едно-две дребни изключения не по моя воля) често биваше предмет на клюки в учебните групи. Това ме кара да си спомня сега, може би малко по-живо, отколкото е нужно, че в една от своите пресолени и, не се съмнявам, подсказани й шеги Софя Толстая обвинява в хомосексуални наклонности бащата на своите тринайсет деца, застарелия мъж, който я е „безпокоил“ всяка вечер през целия им брачен живот. Общо взето, Софя Толстая е била според мен забележително неинтелигентна жена, а освен това моите атоми са така повредени, самото ми устройство е такова, че не съм склонен да вярвам, че крушката винаги си има опашка. От друга страна обаче, съм твърдо убеден, че всеки истински писател, дори бъдещият, е зареден с огромно количество мъжки и женски хормони. И ако той се присмива на писатели с невидими фусти, то е все едно че работи против себе си. Няма да говоря повече по този въпрос. За такъв вид доверчивост мога да бъда лесно и обилно обруган.

Не му е мястото тук да обсъждам гласа на Сиймор, неговия невероятен гласограмофон. Преди всичко нямам достатъчно простор да се разгърна. Засега ще кажа само с моя отблъскващ загадъчен глас, че неговият глас беше най-хубавият напълно несъвършен музикален инструмент, който можех да слушам с часове. Повтарям обаче, че предпочитам да отложа пълното описание на този инструмент.

Кожата му беше тъмна или поне с цвят, който клонеше към другия, безопасния край на жълтата тоналност, и необикновено чиста. Той изкара целия пубертет без нито една пъпчица и това хем ме озадачаваше, хем страшно ме дразнеше, защото с него ядохме еднакво количество продавани на колички боклуци – или както майка ни се изразяваше, нехигиенична храна, приготвяна от мръсни хора, които дори не си мият ръцете – и пиехме еднакъв брой бутилки сода, а освен това той се миеше не по-често от мен. Ако трябва да кажа истината, миеше се много по-малко от мен. Защото беше толкова зает да следи дали другите –

особено близнаците – се къпят редовно, че много често пропускаше собствения си ред. Това ме връща към не твърде удобната бръснарска тема. Един ден, когато отивахме да се подстрижем, той изведнъж се спря наред Амстердам Авеню и докато от двете ни страни фучеха леки коли и камиони, попита ме ще имам ли нещо против да се подстрижа без него. Придърпах го към тротоара (ех, защо не получавах по един петак всеки път, когато правех това) и му казах, че ще имам против. Беше му хрумвало, че вратът му не е чист. И искаше да спести на бръснаря Виктор неудобството да гледа мръсния му врат. А той наистина бе мръсен. Това не беше нито първия, нито последния случай, когато Сиймор пхаше пръст под яката на ризата и ме караше да погледна. Тази зона обикновено се контролираше добре, както и би трябвало да бъде, но останеше ли без контрол – ужас.

Сега вече наистина трябва да си лягам. С пукването на зората Доайенът на девиците – много сладък човек – стигна до безвъздушно пространство.

Тук някъде трябва да влезе отвратителната тема за облеклото. Какво чудесно удобство би било за писателите, ако можеха да описват дрехите на героите си парче по парче, гънка по гънка. Какво ни пречи ли? Отчасти вероятността или да оставим на сухо читателя, когото изобщо не познаваме, или у нас да останат съмнения спрямо него: на сухо, когато не ни се вярва той да знае за хората и нравите толкова много, колкото ние знаем, и със съмнения, когато ни се струва, че той не е зареден с онези дребни, но не маловажни факти и данни, с които сме заредени ние. Така например, когато прелиствам при педикюриса списание „Пикабу“ и попадна на снимката на някоя многообещаваща американска личност – кинозвезда, политик или новоназначен президент на колеж – и тази личност е снимана в домашна обстановка с английска ловджийска куртка на гърба си, зайчар в нозете и картина от Пикасо на стената, трябва да ви кажа, че се отнасям със симпатии към кучето и съвсем културно към Пикасо, но ставам нетърпим, ако се наложи да правя изводи за английската куртка на гърба на известна американска фигура. И ако тази фигура не ми е станала противна още от пръв поглед, куртката казва решителната си дума. Тя винаги ме кара да мисля, че кръгозорът на въпросната личност се разширява с такава скорост, че на човек може да му се повдигне.

Но да минем нататък. Като по-големи момчета ние със Сиймор се

обличахме ужасно – всеки по своему, разбира се. Малко е странно (наистина малко), че се обличахме толкова зле, защото като малки ни обличаха безпроблемно и незабележително. В началото на кариерата ни като наемни радиоизпълнители Беси ни купуваше дрехи от „Де Пина“ на Пето авеню. Само един бог знае как беше изнамерила този улегнал и достопочтен магазин. Брат ни Уолт, който беше много елегантен младеж, смяташе, че Беси е попитала първия срещнат полицаи. Това предположение може би не е далеч от истината, защото когато бяхме малки, нашата Беси обикновено се допитваше по най-чепатите си проблеми до нийоркското превъплъщение на друидите – регулировчика ирландец. Готов съм да допусна, че пословичният късмет на ирландците има нещо общо с откриването на „Де Пина“ от Беси. Но сигурно не само той. Майка ми например (това няма пряка връзка с предишното, но е хубаво) никога не е била книголюбител – в каквото и измерение да вземем тази дума. Въпреки това виждал съм я да влиза в една от най-изисканите книжарници на Пето авеню, за да купи подарък за рождения ден на един от братовчедите ми, и да излиза, да се появява с илюстрирано от Кай Нилсен издание на „На изток от слънцето, на запад от луната“; и който я познаваше, щеше да бъде сигурен, че тя се е държала с тичащите напред-назад продавачи възпитано, но малко отвисоко, като познавач. Но да се върна към въпроса как изглеждахме като младежи. Започнахме да си купуваме сами дрехите – независимо от Беси и независимо един от друг, – през първите години на второто си десетилетие. Като по-голям от мен, Сиймор се отдели първи, но когато и на мен ми дойде времето, успях да наваксам загубеното. Помня как едва навършил тринайсет години заряхах Пето авеню и се ориентирах към Бродуей – по-специално към един магазин, чиито сили бяха едва ли не вражески, но поне разбираха кога имат работа с роден познавач. През 1933, последната ни година в радиото, аз се явявах на вечерните предавания със светлосив двуреден костюм, богат на вата в раменете, среднощносиня риза с модерна холивудска яка и с по-чистата от двете еднакви минзухареножълти памучни вратовръзки, които пазех за официални случаи. Откровено казано, оттогава ми остана изисканият вкус към облеклото. (Мисля, че пищият човек никога не може да се отърве напълно от старите си минзухареножълти вратовръзки. Рано или късно те цъфват в прозата му и той е безсилен да ги спре.) Сиймор, от своя страна, си избираше фантастично порядъчни дрехи. Но най-интересното е, че каквото и да купеше – особено пък костюм или връхна дреха, – то никога не му прилягаше. Изглежда, когато понечеха да му вземат мярка за евентуални поправки,

той хукваше да бяга полуоблечен и непремерен. Всичките му сака или висяха като торби, или му бяха къси. Ръкавите или закриваха палците му, или едва стигаха до кокалчетата на китките му. Дъната на панталоните винаги граничеха с невъзможното. Понякога панталоните му вдъхваха страхопочитание, сякаш човек с 36-та мярка е пуснат – като картоф в чувал – в 42-а мярка. Но тук трябва да бъдат разгледани и други, далеч по-страшни страни на този въпрос. Влезеше ли веднъж в някаква дреха, той загубваше всякаква земна представа за нея – може би с изключение на някакво далечно, механично усещане, че не е гол-голеничък. И това не беше просто белег за инстинктивна или дори добре отгледана антипатия към онова, което в нашите среди наричаме Чудесно Облечен. Един-два пъти имах смелостта да отида с него на Покупки и сега, връщайки се мислено назад, ми се струва, че той купуваше дрехите си с недоловима, но изпълваща го със задоволство гордост – като млад брамачария, сиреч новопокръстен в индуизма, който избира първия си набедреник. О, странни работи бяха тези. С дрехите на Сиймор все нещо ставаше точно тогава, когато той понечеше да се облича. Нормалната му практика беше да стои цели три-четири минути пред отворения дрешник и да оглежда своята половина от закачалката за вратовръзки, но направеше ли веднъж избора си, аз знаех (когато бивах толкова глупав, че да се въртя наоколо и да го гледам), че избраната вратовръзка е вече обречена. На бъдещия възел му беше писано или да не стои както трябва в отвора на яката – най-често падаше един пръст под горното копче, или, ако се случеше да попадне на мястото си, изпод яката отзад се подаваше недвусмислено част от връзката – като каишка на туристически бинокъл. Но по-добре ще е да изоставя тази голяма и трудна тема. Накратко дрехите му много често водеха цялото семейство до нещо много близко до отчаянието. Тук дадох само едно съвсем мимоходно описание. А темата има безброй вариации. Мога да добавя само за секунда, че не е леко изпитание да стоиш лете, да речем, край някоя от саксиените палми в „Билтмор“ в пиковия час за коктейли и да видиш как съзуренът ти, очевидно доволен, че си го изчакал, изкачва стълбището на скокове, но с незатворен люк, тоест с разкопчан панталон.

Ще ми се да проследя за минутка тази стълбоскачаща история, като вървя по дирите слепешката, без да давам четири пари къде ще ме изведа. Той изкачваше на скокове всички стълби. Просто ги връхлиташе. Рядко съм го виждал да изкачва стълбище по друг начин. А това ме довежда до тема като живост, жизненост, жизнеспособност, за която може и да се кае. Не мога да си представя (не мога лесно да си представя), че

в наши дни ще се намери човек – с евентуалното изключение на някои крайно ненадеждни докери, неколцина запасни офицери от армията и флота и много момченца, полагащи старателни грижи за своите бицепси, – човек, който да вярва на старите, широкоразпространени клевети, че поетите били кекави. Въпреки това искам да заявя (най-вече защото толкова много военни и физкултурници ме броят за един от любимите си разказвачи), че за да се стигне до окончателния вариант на едно първокласно стихотворение, е нужно голямо количество чисто физическа издръжливост, а не само психическа енергия и желязна воля. Уви, твърде често добрият поет се превръща в жалък пазител на своето тяло, но аз вярвам, че поначало то е траен материал, на който поетът може да разчита. Брат ми беше горе-долу най-безуморният човек, който съм познавал някога. (Изведнъж се сещам за часа. Още няма полунощ и в главата ми се върти мисълта да се смъкна на пода и да пиша, легнал по гръб.) В момента ми идва наум, че никога не съм виждал Сиймор да се прозява. Разбира се, той сигурно се е прозявал, но аз не съм го виждал. И положително не се е въздържал от благоприличие; вкъщи прозявките не бяха подложени на преследване. Аз редовно се прозявах, знам го, и спях повече от Сиймор. Но дори като малки и двамата не спяхме много. Към средата на нашата радиокариера – това ще рече в годините, когато всеки от нас носеше в задния си джоб най-малко три библиотечни карти, протрити като стари паспорти – светлината в нашата спалня рядко угасваше по-рано от два-три часа след полунощ, ако не броим кратките, но съдбоносни минути, в които старши сержант Беси минаваше на нощна проверка. Когато се запалеше по нещо, когато проучваше нещо, Сиймор, още дванайсетгодишен, беше в състояние да не спи две-три пощи поред, и то без да му личи. Но загубата на повече сън, изглежда, се отразяваше на кръвообращението му – ръцете и краката му изстиваха. След третата безсънна нощ той вдигаше поне веднъж глава от работата си, за да ме попита не усещам ли какво ужасно течение става. (Никой в нашето семейство, в това число и самият Сиймор, не беше чувствителен на течението.) Или ще стане от креслото или от пода – където четеше, пишеше или размишляваше – и ще отиде да провери дали някой не е оставил прозореца на банята отворен. Освен мен, само Беси разбираше кога Сиймор не е спал дълго. Познаваше по чорапите. От времето, когато той премина от подколени към дълги панталони, тя току повдигаше маншетите му, за да провери дали случайно не е с два чифта ветроупорни чорапи.

Тази вечер влизам в ролята на Сьнчо за самия себе си. Лека нощ!

Лека нощ на всички вас, отвратително необщителни хора.

Много и много хора на моята възраст и с моя доход, които пишат спомени за починалите си братя във възхитителната форма на полудневник, никога не си дават труд да ни съобщят датата и местонахождението си. Никакво желание за съдействие. Аз съм се зарекъл да не допусна да се случи с мен такова нещо. Днес е четвъртък и отново се намирам в ужасното си кресло.

Часът е един без четвърт след полунощ, а аз седя тук от десет и се мъча, докато физическият облик на Сиймор е все още на страницата, да намеря начин да го представя като спортист и играч, без да разгневя онези, които ненавиждат спорта и игрите. С отчаяние и отвращение разбирам, че не мога да навляза в темата, ако преди това не се извиня. Преди всичко, все пак се числя към английската катедра, а най-малко двама от нейните членове са на път да станат модерни поети в рамките на утвърдения репертоар, трети пък е литературен критик с огромно обаяние сред академичните среди тук, по Източното крайбрежие, и доста внушителна фигура между специалистите по творчеството на Мелвил. В разгара на сезона на бейзболните мачове за професионалисти тези тримата (както можете да се досетите, те имат страшна слабост към мен) току търчат към телевизора и бутилката студена бира, ама така търчат, че всеки да ги разбере. За жалост разрушителният ефект на това камъче, което хвърлям в градината на бейзболните запалянковци, не е толкова голям, защото и моята градина е узвима. Самият аз цял живот съм бил запалянкo по тази игра и нито за миг не се съмнявам, че някоя област от черепа ми прилича на дъното на птичи кафез, нацвъкано с останките от някогашните спортни секции. Всъщност (това е последната свойска дума в отношенията писател – читател) една от причините да ме държат повече от шест години в радиото беше може би обстоятелството, че знаех всичко за и около бейзбола и можех да говоря дори за събития, станали когато съм бил едва двегодишен. Дали все още не ми заиграва нещо под лъжичката, когато става дума за тези неща? Нима не съм скъсал със спомена за онези младежки дни, когато бягах от Действителността и тичах по Трето авеню, за да се добера до убежището си на игрището? Не ми се вярва. Може би защото съм четиридесетгодишен и мисля, че е крайно време всички писатели, които отдавна не са момчета, да бъдат помолени да напуснат игрищата и арените. Чакайте, знам! Господи, сега знам защо се колебая да представя Естета като Атлет. Не съм се сещал

за това от години, но все едно, ето отговора: имаше едно изключително интелигентно и симпатично момче на име Къртис Колфийлд, което се подвизаваше с нас в радиото, а впоследствие загина при един от десантите в тихоокеанския район. Един ден се замъкнахме с него и Сиймор в парка и там видях как хвърляше топката, сякаш беше с две леви ръце – като момиче; и сега е пред очите ми изражението, което доби лицето на Сиймор при звука на моя подигравателен смях, не смях, ами цвилене. (Как да обясня този дълбокомислен анализ? Да не би да съм минал към Другата страна? Да си окача ли нова табелка?)

Хайде стига. Сиймор обичаше спорта и игрите, били те на закрито или на открито, и самият той беше изключително добър или изключително слаб играч – средно положение почти нямаше. Преди две години сестра ми Франи ме осведоми какъв бил един от най-ранните ѝ спомени: тя лежала в детското кошче с балдахин (предполагам – като инфанта) и гледала как Сиймор играе с някого пинг-понг в дневната. Мисля, че детското кошче с балдахина е всъщност очуканото старо креватче на колелца, с което сестра ѝ Бу Бу имаше навика да я разхожда из целия апартамент и да я блъска в касите на вратите, докато тя не нададеше рев. Напълно възможно е обаче като малка тя наистина да е гледала как Сиймор играе пинг-понг и никак не е изключено незапомненият от Франи, очевидно безцветен негов противник да съм бил аз. Когато играех пинг-понг с него, лицето ми обикновено загубваше всякакъв цвят. Все едно че насреща ми играеше ухилена самата многоръка Кали, без изобщо да се интересува от резултата. Той блъскаше, сечеше и се мъчеше да забие всяка втора или трета топка, независимо дали тя е висока или ниска. Така горе-долу три от пет негови удара прашаха топката или в мрежата, или адски далеч от масата, тъй че не се получаваше никаква игра. Този факт обаче не привличаше неговото неразделно внимание и той винаги оставаше изненадан и се извиняваше, когато противникът му най-после изгубеше търпение и се оплачеше, че трябва да гони топката из цялата стая, под креслата, под кушетката, под пианото и в онези гнусни местенца зад книгите по полиците.

Тенис играеше не по-малко устремно и отвратително. А играехме често. Особено през абсолвентската ми година в колежа в Ню Йорк, където той беше вече преподавател. Много и много дни, най-вече през пролетта, изпитвах едва ли не ужас от хубавото време, защото знаех, че всеки миг някой младеж ще коленичи театрално в нозете ми и ще ми предаде бележка от Сиймор: днес времето е прекрасно, дали да не поиграем тенис? Отказвах да играя с него на университетските кортове,

защото се страхувах, че някой от моите или неговите приятели – особено някой от съмнителните му колеги – може да го види как играе. Ето защо обикновено ходехме на кортовете на Деветдесет и шеста улица, старо наше свърталище. Една от най-безплодните военни хитрости, която съм измислял, беше да държа ракетата и гуменките си у дома, а не в шкафчето в колежа. Но тя имаше и своята добра страна. Обикновено се радвах поне на мъничко съчувствие, докато се преобличах, и често пъти някой от братята или сестрите ми ме съпровождаше милостиво до входа, за да ми прави компания, докато чакам асансьора.

Той беше направо нетърпим при всички игри на карти, всички без изключение – трупа, покер, казино, белот, сантасе, бридж, двайсет и едно и т.н. Но игрите му на трупа бяха достойни за наблюдение. Обикновено играеше с близнаците, когато бяха малки, и току ги ръчкаше да го подпитват какви карти има или се покашляше многозначително, държейки картите си така, че да се виждат. В покера също беше звезда. Когато наближавах двайсетте, минах през един кратък период, когато играех моя си, много напрегната и несполучлива игра, чиято цел беше да стана отракан човек, светски човек. През този период често канех хора на покер. Не по-малко често в играта се включваше и Сиймор. Нужни бяха известни усилия, за да не разбереш кога той е пълен с асове, защото в такива случаи се ухилваше като великденски заек с пълна кошница яйца, както се изразяваше сестра ми. Но което е още по-лошо, имаше навика да държи кента или фул, или още по-силна карта и да не качва, дори да не обявява, ако насреща му седеше някой, който му беше симпатичен и държеше само чифт десетки.

В спортовете на открито също беше бутнитрън – поне в четири от пет такива спорта. Когато учехме в началното училище и живеехме на ъгъла на сто и десета и Ривърсайд Драйв, почти всеки следобед играехме на някоя импровизирана игра или на страничните улички (детски бейзбол, хокей с ролкови кънки), или по-често – на полянката близо до статуята на Лайош Кошут (американски или обикновен футбол). Сиймор имаше особен маниер на игра в хокея и футбола, маниер, крайно неприятен за съотборниците му: ще се спусне в атака – често пъти блестяща – към вратата на противника и изведнъж ще се закове, за да даде възможност на вратаря да заеме неуязвима позиция. Американски футбол рядко играеше, а когато играеше, то ставаше само при недостиг на един играч в единия или другия отбор. За разлика от него аз постоянно играех тази игра. Насилието не ми беше противно, ами изпитвах смъртен страх от него, тъй че няхах друг избор освен да играя; дори

организирах тези идиотски мачове. В редките случаи, когато Сиймор играеше американски футбол, нямаше начин да се знае предварително към актива на отбора ли ще мине той или към пасива. Много често, когато не достигаше играч, изборът падаше първо върху него, защото беше бърз в краката и отличен в носенето на топката. Ако след като хванеше топката не му хрумнеше да отдаде сърцето си на играча, който наляташе да му я отнеме, това се вписваше в актива на отбора. Но както казах, никога не се знаеше дали ще бъде полезен, или вреден за делото. Веднъж, в един от редките сладостни мигове, когато съотборниците ми с неохота ме оставиха да поема топката, Сиймор, който играеше от противниковата страна, ме обърка тотално, защото се изпречи насреща ми с такова радостно изражение, сякаш това бе най-неочаквана среща, в която имаше пръст самото провидение. Аз се заковах като пирон и, разбира се, в това време някой се метна отгоре ми и ме заби в земята. Удължих твърде много тази тема, съзнавам го, но точно сега не мога да спра. Както казах, имаше и игри, в които Сиймор бе изключително добър. Дори непростимо добър. С последното искам да кажа, че във всеки спорт и всяка игра има една степен на съвършенство, която решително не приемаме, ако тя е достигната от някой „нередовен“ противник, от някое „копеле“ – схванато копеле, фукливо копеле или чисто и просто стопроцентово американско копеле; това включва широк диапазон – от този, който неизменно ни бие по всички линии въпреки евтината си или дори долнопробна екипировка, до победителя, на чието лице съвсем ненужно са изписани щастие и доброта. Едно от провиненията на Сиймор в игрите, които той владееше, беше неговата схванатост – едно, но много съществено. Имам предвид, по-конкретно три игри: ступбол, топчета и билиард. (С билиярда ще се занимава друг път. За нас той беше не само игра, а едва ли не и протестантска реформация. Ние играехме билиард преди и след всяко съдбовно събитие в младежките ни години.) Ступболът, за сведение на провинциалните читатели, е игра с топка, която се играе с помощта на външно входно стълбище или на фасадата на жилищна сграда. Ние я играехме тъй: някой хвърляше силно гумената топка срещу гранитния цокъл, висок половин човешки ръст, който красеше фасадата на нашия блок – странна, но много разпространена в Манхатън архитектурна приумица, в която се смесваха йонийски и коринтски стил. Ако никой от противниците не успееше да докосне топката във въздуха при отскока ѝ към другата страна на улицата, тогава нашият отбор си пишеше известен брой точки. Ако пък някой я докоснеше, което ставаше по-често, тогава мятаният излизаше от играта. Но най-много

решаващи за победата точки се пишеха, когато топката прелетеше безпрепятствено цялата улица и се удари в отсрещната сграда. По наше време доста често се случваше топката да достигне отсрещната сграда, но много рядко отскокът ѝ биваше толкова бърз и рязък, че никой да не може да я докосне. Сиймор винаги постигаше такъв отскок, а с това и победа за отбора. Когато някое от другите момчета постигнеше подобна победа, това се смяташе за случайност – щастлива или нещастна в зависимост от кой отбор си ти самият, – но случеше ли се Сиймор да изпорти топката, това вече се смяташе за цял куп случайности. Но най-важното, а и по-близко до темата, е това, че той хвърляше топката по неподобен начин. Всеки от нас – повечето бяхме десняци, както и той – заставаха малко наляво от нащърбената повърхност и хвърляше топката със силно странично движение. Само Сиймор заставаха точно срещу въпросната повърхност и зафучваше топката със замах отгоре надолу – движение, което напомняше чудовищно грозните му и безуспешни забивания на пинг-понг и тенис. Миг след това тя профучаваше над главата му, при което той само леко се навеждаше, и изчезваше сякаш в небитието. Ако някой се опиташе да хвърли топката по същия начин (било самостоятелно, било под усърдното ръководство на Сиймор), той или отпадале от играта, или проклетата топка го фрасваше право в лицето. Стигна се до положение никой от квартала да не иска да играе ступбол с него – та дори и аз. През този период той или хващаше някоя от сестрите ни, за да ѝ разяснява тънкостите на играта, или играеше соло, и то много ефектно – топката достигаше отсрещната сграда, отскачаше от нея и така точно се връщаше към него, че той дори не променяше позицията си, за да я улови. (Да, да, прекалено много раздух този въпрос, но след близо трийсет години просто не мога да устоя на изкушението.) Той беше не по-малко страшен в играта на топчета. При нашата своеобразна игра, който играеше първ, търкулваше или хвърляше топчето си на шест-седем крачки покрай бордюра на някоя тихичка улица, където нямаше паркирани коли. От същото място вторият се опитваше да удари топчето със своето. Той рядко сполучваше, защото толкова много неща можеха да отклонят топчето от пътя му към целта – неравностите на улицата, самият бордюр, някоя изплюта дъвка и какво ли още не от стотиците отпадъци, характерни за страничните нийоркски улици. Ако вторият играч пропуснеше целта при първия опит, топчето му обикновено се спираше някъде наблизо до топчето на първия, за когото след това не беше никак трудно да го удари. От сто такива игри Сиймор печелеше осемдесет или деветдесет, независимо дали играеше първи, или

втори. При дългобойна стрелба той хвърляше топчето си така, че то описваше изящна парабола и попадаше точно в целта. Но и при тази игра стоежът и движенията му бяха толкова нескопосни, че можеха да те подлудят. Когато се мереше надалеч, всеки друг от квартала мятеше топчето изотдолу, а Сиймор го изхвърляше някак странично, и то само с движение на китката – горе-долу, както се мята плосък камък по водна повърхност. И тук всички опити за подражание се оказваха катастрофални. При такова хвърляне топчето изобщо не можеше да бъде насочено към целта.

Мисля, че част от съзнанието ми е нахално насочена към следващата история. Не съм се сещал за нея от години.

Една вечер, в онзи мъгливо-сентиментален четвърт час, когато нюйоркските улични лампи току-що са запалени, а стоповете на колите се запалват – едни светят, други още не, – играех на топчета с едно момче на име Айра Янкоър в другия край на страничната улица, която излизаше точно при нашия блок. Бях осемгодишен. Използвах техниката на Сиймор или поне се опитвах да я използвам – странично хвърляне и стремеж към хубава парабола. И губех непрекъснато. Непрекъснато, но безболезнено. Защото в този час нюйоркските градски момчета не са различни от момчетата в Охайо, които, прибирайки в обора последната крава, дочуват далечната свирка на влака. В този вълшебен четвърт час, ако губиш топчета, значи губиш топчета, нищо повече. Струва ми се, че и Айра беше обаян от този час и ако е така, той ще да е печелил топчета и нищо повече. В този покой и в пълна хармония с него долетя гласът на Сиймор, който ме викаше. Той ми действа като приятна изненада – я, във всемира имало и трети човек! – и към това усещане се добави съзнанието, че този трети е не друг, а Сиймор. Обърнах се кръгом, а и Айра, мисля, стори същото. Ярките светлини под брезентовия навес пред нашия блок току-що бяха запалени. Сиймор стоеше на самия край на тротоара отпред, с лице към нас, поразкрячен, с ръце, пъхнати в диагонално прорязаните джобове на подплатеното с овча кожа палто. Тъй като светлината падаше откъм гърба му, лицето му оставаше в сянка. Беше на десет години. От начина, по който бе застанал на бордюра, от положението на ръцете му, от... е, добре, от величината на самото х разбрах, както го разбирам и сега, че и той бе изпаднал под силното въздействие на вълшебния час. „Можеш ли да не се мериш чак толкова? – изрече, стойки все тъй на бордюра. – Колкото и да се мериш, ако го удариш, ще бъде чист късмет.“ Той говореше, общуваше, без да наруши чудния покой. Но аз го наруших. Съвсем съзнателно. „Как ще е късмет, щом се

меря?“ , възразих не много високо (въпреки курсива), но с малко повече раздражение в гласа, отколкото всъщност изпитах. Той не отговори веднага, само стоеше закрепен на бордюра и ме гледаше, доколкото разбирах, с обич. После каза: „Късмет ще е, разбира се. Нали ще се радваш, ако улучиш топчето му, топчето на Айра? Кажй де, няма ли да се радваш? А щом ще се радваш, значи не си очаквал да го улучиш. Значи, има някакъв късмет в цялата работа, има доста голяма доза случайност.“ Той слезе от бордюра все още с ръце в джобовете и тръгна замислен към нас. Но не прекоси бързо здрачната улица, или поне не оставяше такова впечатление. Към нас се приближаваше сякаш платноходка. Честолюбие то обаче е едно от най-бързоподвижните неща на света, тъй че преди Сиймор да ни бе доближил съвсем, аз казах припряно на Айра: „Тъмно е вече“, с което разтурих играта.

Това малко пентименто, или дявол знае какво, ме накара да се изпота буквално от глава до пети. Пуши ми се, но пакетът е празен, а не ми се става от креслото. Господи, каква благородна професия е тази. До колко добре всъщност познавам читателя? Какво и колко мога да му кажа, без да внеса излишен смут и в неговата, и в собствената си душа? Мога да му кажа следното: за всеки от двамата ни е отредено място в сърцето на самия читател. Допреди минута бях виждал своето четири пъти в живота си. Сега е петият. Мисля да се изтегна на пода за около половин час. Моля да ме извините.

Това ми звучи много подозрително, като текст на театрален афиш, но след последния театрален пасаж няма как да избягам от него. Сега е три часа по-късно. Проспал съм ги на пода. (Но аз съм си същият, скъпа баронесо. Господи, какво ли сте си помислили за мен? Ще ми разрешите ли, моля, да позвъня за бутилчица доста интересно вино? То е от моето лозе и може би вие ще...) Искам да оповестя – колкото е възможно поживо, – че каквато и да е причината за Смута, предизвикан преди три часа, аз не бях, не съм и никога не съм бил под въздействието на собствените си способности (моите собствени малки способности, скъпа ми баронесо) да възстановявам почти изцяло миналото. В мига, в който се превърнах или сам направих от себе си мокър парцал, вниманието ми не беше съсредоточено толкова върху думите на Сиймор или пък върху самия Сиймор. Онова, което ме поразя и дори смаза, беше внезапното осъзнаване на факта, че Сиймор е моят велосипед от „Давега“. Почти цял живот съм чакал у мен да се появи поне минимално желание да

подаря един велосипед с всички произтичащи от това последици. Бързам да обясня.

Една вечер – Сиймор беше на петнайсет, а аз на тринайсет години – излязохме с него от спалнята си, за да чуем някакво интересно предаване по радиото, и попаднахме на голямо вълнение в дневната, съпроводено със страшна тишина. Там имаше само трима души – баща ни, майка ни и брат ни Уейкър, – но аз имах усещането, че скрити на удобни места, наблюдаваха всичко множество други, по-малки същества. Лес беше ужасно зачервен, Беси сякаш нямаше устни – така ги беше стиснала, а брат ни Уейкър, който според моите изчисления ще да е бил в този миг почти точно на девет години и четиринадесет часа, стоеше бос, по пижама до пианото и по лицето му се стичаха сълзи. Първият ми порив при подобна семейна ситуация бе да хвана гората, но тъй като Сиймор явно нямаше такива намерения, останах и аз в стаята. Мъчейки се да бъде спокоен, Лес веднага изложи пред Сиймор тезата на обвинението. Същата сутрин, както вече знаехме, Уейкър и Уолт бяха получили подаръците си за рождения ден – два еднакви великолепни велосипеда в бяло и червено, които доста надхвърляха възможностите на семейния бюджет; същите два велосипеда бяха изложени на витрината на големия спортен магазин „Давега“ на Осемдесет и шеста улица и близнаците почти цяла година неслучайно се прехласваха по тях. Десетина минути преди да влезем със Сиймор в дневната, Лес беше открил, че колелото на Уейкър не е прибрано в приземието при колелото на Уолт. Следобеда Уейкър се простил с него. Някакво непознато момче („едно хлапе, което никога в живота си не съм виждал“) се приближило до него в парка и му поискало колелото. И Уейкър му го дал. Разбира се, Беси и Лес вземаха под внимание „благородните му подбуди“, но и двамата разглеждаха детайлите на тази операция със своя собствена, неумолима логика. По същество те смятаха, че Уейкър е трябвало да позволи на момчето да се повози на колелото – и Лес повтори доста разгорещено пред Сиймор това мнение. Тук, хлипайки, се намеси Уейкър. Момчето не искало да се повози, то искало колелото; никога не било имало колело, а толкова му се щяло да има. Погледнах Сиймор. Започваше да се вълнува. Видът му издаваше добри намерения и пълна неспособност да бъде арбитър в такъв труден спор, но аз знаех от опит, че много скоро в тази стая отново ще се възцари мир, па макар и по някакво чудо. („Мъдрецът е изпълнен с безпокойство и с нерешителност да предприеме каквото и да било, затова той винаги постига целта си.“ Книга XXVI. Текстове на Чжуан Цзи.) Няма да описвам подробно (поне веднъж) как Сиймор уверено

налучка път към същината на въпроса – сигурно има по-добър начин да се каже това, но не го зная, – тъй че само след няколко минути трите враждуващи страни се разцелуваха и сдобриха. Това, което исках да кажа тук, е толкова лично, че чак изглежда просташко, но вече го казах.

Думите на Сиймор, или по-скоро напътствието, отправено към мен в онази вечер на 1927, когато играех на топчета, е според мен полезно и важно и мисля, че трябва да го поразчопля. Въпреки че в този миг нищо не ми се вижда по-полезно и по-важно от факта, че надутият брат на Сиймор на четиридесет години получи най-сетне велосипед, който веднага може да подари, за предпочитане на първия желаещ. Улавям се, че се питам, размишлявам дали е съвсем правилно да премина от едно чудесно псевдометафизическо гледище, колкото слабо и лично да е то, към друго, колкото и да е то силно и общовалидно. Това ще рече: питам се дали да премина от едното към другото без маене, без да се излежавам в люлката на привичния си многословен стил. Както и да е, ето за какво става дума. Когато Сиймор ме напътстваше от уличния бордюр да не се меря толкова в топчето на Айра – не забравяйте, че тогава беше десетгодишен, – той сякаш инстинктивно се домогваше до нещо близко по дух до инструкциите, които японският майстор по стрелба с лък дава на старателните новаци и с които всъщност им забранява да се мерят; или по-точно учи ги как да се мерят, без да се мерят. В действителност бих предпочел да не се занимавам в тази половинчата дисертация със зен-стрелбата и със самото учение зен – донякъде защото зен бързо се превръща в малко неприлична, намирисваща на култ дума за чувствителното ухо, и то с голямо, макар и недълбоко основание. (Казвам „недълбоко“, тъй като истинският зен несъмнено ще надживее западните си последователи, които очевидно смесват учението за откъсването и самовглъбяването с духовното безразличие и дори огрубяване и които явно не се колебаят да нанесат удар на Буда, преди да им е израснал златен юмрук. Трябва да добавя, струва ми се, че чистият зен ще остане дори след като сноби като мен си отидат.) И ако предпочитам да не сравнявам съветите на Сиймор за играта на топчета със зен-стрелбата (с лък), то е, защото не съм нито зен-стрелец, нито зен-будист, а още по-малко познавач на зен. (Нали няма да е нередно, ако кажа, че Сийморвите и моите корени в източната философия – колебае се дали трябва да ги нарека „корени“ – водят началото си от новия и стария завет, от адвайта веданта²¹ и класическия даоизъм? Склонен съм да смятам себе си – ако изобщо мога да използвам звучните източни названия – за карма-йога, може би с щипка тжнана-йога, за да стане по пикантна гозбата.

Дълбоко съм привързан към класическата зен-литература и дори имам дързостта да чета веднъж седмично лекции върху тази литература и литературата на махаяна, но начина ми на живот няма нищо общо със зен, а малкото, което съм успял да схвана от това учение – подбрах глагола много внимателно – е страничен резултат от това, че следвам своя собствен, почти естествен път на пълна беззекност. Главно, защото самият Сиймор буквално ме молеше да сторя това, а по тези въпроси той винаги беше прав.) За мое щастие, а вероятно и за ваше, не намирам за необходимо да се занимавам тук със зен. Методът, който Сиймор ми препоръчваше чисто интуитивно за играта с топчетата, може да бъде сравнен – бих казал, съвсем законно и не по източен маниер – с изящното изкуство на хвърлянето на цигарена угарка в малко кошче в другия край на стаята... Изкуство, в което повечето пушачи са истински майстори само тогава, когато изобщо не им пука дали угарката ще падне в кошчето, или когато стаята е опразнена от свидетели, включително от хвърлящия угарката. Ще направя всичко възможно да не предъвквам горната илюстрация, колкото и вкусна да я намирам, но непременно искам да прибавя – за да се върна за миг към топчетата, – че когато самият Сиймор улучеше и чуеше звучното „чик“ на стъкло в стъкло, той целият се превръщаше в усмивка, но сякаш никога не си даваше сметка чия победа бележи това „чик“. И факт е, че почти неизменно някой трябваше да вземе спечеленото топче и да му го тикне в ръката.

Слава богу, свърших с това. Мога да ви уверя, че не го бях поръчал.

Мисля – зная, – че това ще бъде последната ми „физкултурна“ бележка. Дано поне ви освежи. Ще ми се да проветря, преди да си легна.

Това е един от малко известните епизоди в биографията ми, но от мен да мине, ще го разкажа. На около девет години нечувано ме блазнаше мисълта, че съм най-бързия бегач в света. Това, нека добавя, е едно странно, невключено в учебната програма самомнение, което трудно умира, и дори сега, на свръхзаседналите си четирийсет години, аз се виждам как префучавам – с градски дрехи – покрай тумби от бележити, но запъхтени олимпийци и им махам приятелски, без помен от високомерие. И тъй, една прекрасна пролетна вечер – все още живеехме на Ривърсайд Драйв – Беси ме прати да купя сладолед. Излязох от къщи в същия вълшебен час, за който стана дума преди няколко страници. Не помалко фатален за изграждането на този анекдот е фактът, че бях с

21. Адвайта веданта – по-„нова“ разновидност (8–9 в.) на веданта, най-разпространеното от шестте основни религиозно-философски учения в Индия. – Б. пр.

гуменки, които за всеки най-бърз бегач в света са същото или почти същото, каквото са червените обувки за малкото момиченце на Ханс Кристиан Андерсен. Откъснал се веднъж от къщи, превърнах се в самия Меркурий и ударих в страхотен спринт по дългата отсечка до Бродуей. Завоя на Бродуей взех на едно колело и продължих нататък, постигайки невъзможното: увеличение на скоростта. Дрогерията, в която продаваха сладолед „Луис Шери“, неизменният избор на Беси, отстоеше на още три преки на север. Някъде по средата на тази отсечка профучах край книжарницата, от която обикновено си купувахме вестници и списания, но профучах слепешката, без да забележа наоколо някакви познати или роднини. Изведнъж, при следващата пряка, долових шум от преследване зад себе си, което явно се извършваше на крака. Първата ми, може би типична за нюйоркчанина мисъл, беше, че ме гони полицията – най-вероятно заради нарушаване на пределната скорост в извънучилищна зона. Напрягнах се, за да изтискам още малко скорост от тялото си, но напразно. Нечия ръка ме сграбчи за пуловера, и то точно на мястото, където би трябвало да раздават номерата на победителите, и аз, здравата уплашен, понамалих, понамалих и спрях тромаво като чернокрак албатрос. Преследвачът, разбира се, беше Сиймор, който изглеждаше не помалко уплашен от мен. „Какво става? Какво става?“, заповтаря като обезумял. Все още ме държеше за пуловера. Освободих се с рязко движение от ръката му и го осведомих на уличен мръснишки жаргон, който няма да възпроизвеждам дословно, че нищо не става, нищо не се е случило, аз просто тичам и няма защо да се крещи. „Боже, как ме уплаши! – възкликна той с огромно облекчение. – Ама как тичаш! Едвам те настигнах.“ После тръгнахме заедно за сладоледа. Това може да е чудно, може и да не е, но духът на миналия на второ място най-бърз бегач в света не беше много забележимо понижен. Преди всичко, беше ме надбягал не друг, а Сиймор. Освен това вниманието ми беше привлечено от неговото тежко дишане. То ми действаше някак успокоително.

Свърших с това. Или по-скоро то ме свърши. Поначало дълбоко в себе си винаги съм се противил на всякакви завършеци. Колко ли разкази съм накарал, като се почне още от детските ми години, само защото те са имали Начало, Среда и Завършек според определението на онзи дърт досадник Съмърсет Моъм? Трийсет и пет ли? Петдесет ли? Една от хилядите причини да престана да ходя на театър след двайсетата си година е тази, че ми беше адски противно да излизам от театъра само защото този или онзи драматург решаваше в даден момент да спусне глупавата завеса. (Какво става по-нататък с онзи глупак Фортинбрас? Кой

ли му е видял сметката?) Каквото и да е, тук аз свършвам. Ще ми се да нахвърлям още една-две по-фрагментарни физкултурни бележки, но много осезателно усещам, че Времето ми изтича. Освен това сега е седем без двайсет, а в девет влизам в клас. Имам време само да подремна половин час, да се обръсна и дано остане за една студена, освежителна кървава баня. Хрумва ми – може би това е по-скоро стар градски рефлекс, отколкото хрумване – да кажа нещо хапливо за двадесет и четирите млади девизи, които ще ме чакат в стая 307, току-що завърнали се след дългия уикенд я от Кеймбридж, я от Хановер, я от Ню Хейвън; но не мога да завърша описанието на Сиймор – дори то да е лошо, дори на всяка крачка да се чувства моята себичност, вечната ми жажда да разделя славата с него, – не мога да го завърша, ако не се проникна от съзнанието за нещо хубаво, за нещо много истинско. Това е голяма дума (а то значи, че аз съм най-подходящият да я кажа), но не напразно съм брат на своя брат и разбирам – макар и не винаги, – че от всички неща, които върша, най-важното е влизането в тази отвратителна стая 307. Няма нищо едно момиче в нея – а това се отнася и за ужасната госпожица Забел, – което да не ми е сестра точно толкова, колкото са ми сестри Бу Бу и Франи. Тези момичета може да блестят с полуграмотността на вековете, но блестят. И ето че ме зашемети следната мисъл: няма, точно сега няма друго място, което бих предпочел пред стая 307. Сиймор беше казал веднъж, че това, което цял живот правим, е да се местим от едно свято кътче в друго. Никога ли не сбърка той?

Хайде сега си лягайте. Бързо. И бързайте полека.

КРАЙ

© 1959 Дж. Д. Селинджър
© 1985 Тодор Вълчев, превод от английски

J. D. Salinger
Seymour: An Introduction, 1959

Сканиране, разпознаване и редакция: Уфтак Музгашки, 2008

Издание:

Джеръм Селинджър. Девет разказа. Семейство Глас
Издавателство „Христо Г. Данов“, Пловдив, 1985
Американска, I издание

Съставител и предговор: Клео Протохристова
Редактори Недялка Христова, Иванка Савова
Рецензент Клео Протохристова
Художник Илия Гошев
Художник-редактор Веселин Христов
Технически редактор Виолина Хаджидемирева
Коректори Жанета Желязкова, Стоянка Кръстева, Донка Симеонова
ЕКП 07,05366725111/5637–282–85. Издавателски № 2381. Формат 84×108/32
Печатни коли 28,50. Издавателски коли 23,94. Условно издавателски коли 24,62
Дадена за набор на 27. V. 1985 г. Излязла от печат на 15. XI. 1985 г.
Печатница „Димитър Благоев“, Пловдив
Цена: с твърда подвързия 3,41 лв, с мека подвързия 2,79 лв.

Nine Stories
Boston: Little, Brown, 1953, 302 pages
Franny and Zooey
Boston: Little, Brown, 1961, 201 pages
Raise High the Roof Beam, Carpenters and Seymour: An Introduction
Boston: Little, Brown, 1963, 248 pages

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/9019>]